

Rapportage

Familiebedrijven in Nederland

2015-2018

Inhoudsopgave

Samenvatting 4

1. Inleiding 5

- 1.1 Aanleiding 5
- 1.2 Uitgangspunten 5
- 1.3 Leeswijzer 7

2. Kenmerken van bedrijven 9

- 2.1 Aantal bedrijven en instellingen 9
- 2.2 Bedrijfsgrootte 10
- 2.3 Bedrijfstak 10
- 2.4 Type familie-eigendom 11
- 2.5 Leeftijd van bedrijven 12
- 2.6 Generaties in het bestuur 13
- 2.7 Regionale spreiding 13
- 2.8 Snelle groeiers 14

3. Werknemers en hun banen 16

- 3.1 Aantal werknemersbanen 16
- 3.2 Werknemersbanen per bedrijfsgrootte 17
- 3.3 Werknemersbanen per bedrijfstak 17
- 3.4 Werknemersbanen naar zeggenschap 18
- 3.5 Regionale spreiding van werknemersbanen 19
- 3.6 Baankenmerken 20
- 3.7 Persoonskenmerken 22

4. Familiebedrijven in het niet-financiële bedrijfsleven 24

- 4.1 Aantal bedrijven 24
- 4.2 Werknemersbanen 24
- 4.3 Omzet en toegevoegde waarde 25

Literatuur 29

Bijlage 1 Naar een populatie van familiebedrijven 30

Bijlage 2 Databronnen en methoden 38

Begrippen 40

Afkortingen 44

Dankwoord 45

Medewerkers 45

Keywords

familiebedrijven, midden- en kleinbedrijf, provincies, omzet, werknemers

Samenvatting

Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) heeft in opdracht van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) cijfers samengesteld over familiebedrijven. In de resultaten van dit onderzoek komen naast het aantal bedrijven, ook cijfers aanbod over het aantal werknemersbanen en kenmerken daarvan, de omzet en toegevoegde waarde. Cijfers worden onder andere uitgesplitst naar bedrijfsgrootte en provincie. Op de CBS-website is een aparte tabellenset gepubliceerd als statistische bijlage met het volledige cijfermateriaal van dit onderzoek.

De belangrijkste uitkomsten uit deze publicatie zijn:

- Op 1 januari 2018 telde Nederland 273 duizend familiebedrijven.
- 86 procent van de familiebedrijven was een microbedrijf. Microbedrijven zijn bedrijven met 2 tot 10 werkzame personen.
- De meeste familiebedrijven waren volledig in handen van één familie. Bij 45 procent van de familiebedrijven had één eigenaar de volledige zeggenschap over het bedrijf. Bij 48 procent had het bedrijf meerdere eigenaren die samen één familie vormen en zo de volledige zeggenschap hadden.
- Familiebedrijven zijn ouder dan niet-familiebedrijven. Van de familiebedrijven had 44 procent een leeftijd van 10 tot 30 jaar. 18 procent was 30 jaar of ouder. Ook deze oude familiebedrijven zijn vooral kleine bedrijven. Van de familiebedrijven van 30 jaar of ouder behoorde 77 procent tot het microbedrijf en 18 procent tot het kleinbedrijf (bedrijven met 10 tot 50 werkzame personen).
- De meeste familiebedrijven (88 procent) had één generatie van de familie in het bestuur van de onderneming.
- Familiebedrijven waren in december 2018 goed voor ruim 29 procent van alle werknemersbanen in Nederland.
- Familiebedrijven in het niet-financiële bedrijfsleven realiseerden in 2018 403 miljard euro omzet en 103 miljard euro toegevoegde waarde. Dit is grofweg een kwart van de totale omzet en toegevoegde waarde in het niet-financiële bedrijfsleven.
- Het aantal familiebedrijven en de daarbij horende werknemersbanen, omzet en toegevoegde waarde is in de periode 2015-2018 vrij stabiel.

Dit hoofdstuk beschrijft de aanleiding en uitgangspunten van het onderzoek. Het hoofdstuk sluit af met een leeswijzer.

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

Op 20 november 2019 stelden CDA-kamerleden Amhaouch en Palland een motie in de Tweede Kamer voor (Tweede Kamer, 2019). In de motie schrijven zij dat familiebedrijven specifieke kenmerken hebben en dat er landelijk geen data wordt bijgehouden over familiebedrijven. Verder schrijven zij dat door het ontbreken van die data de ontwikkeling van familiebedrijven niet goed kan worden gevolgd en daarmee ook eventueel gericht beleid ontbreekt. Daarom verzochten zij de regering kwantitatieve gegevens over familiebedrijven beschikbaar te stellen via het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). In de motie wordt om gegevens gevraagd over familiebedrijven uitgesplitst naar grootteklasse, waarbij de ontwikkelingen over een langere periode inzichtelijk zijn. Ook wordt gevraagd naar uitsplitsingen op landelijk, provinciaal en gemeentelijk niveau. De Tweede Kamer nam deze motie op 26 november 2019 aan met 149 voor van de 149 stemmen.

Het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) heeft vervolgens het CBS gevraagd in lijn met de motie onderzoek uit te voeren naar familiebedrijven (Tweede Kamer, 2020).

1.2 Uitgangspunten

Bij de uitvoering van het onderzoek heeft het CBS een aantal algemene keuzes gemaakt over de methode, de gebruikte bronnen en de definitie van familiebedrijven.

Methode

In 2016 heeft het CBS een grote basis gelegd voor een methode om familiebedrijven te identificeren (CBS, 2017). Er bestaat immers geen register waaruit familiebedrijven direct geselecteerd kunnen worden om cijfers erover samen te stellen. Het huidige onderzoek bevat een aantal kwaliteitsverbeteringen en veranderingen ten opzichte van de methode uit 2016. De cijfers in dit onderzoek zijn daardoor niet één-op-één te vergelijken met de eerder gepubliceerde cijfers. De kwantitatieve gevolgen van de verbeteringen en wijzigingen zijn niet nader te duiden. Dit komt doordat er naast de methodewijzigingen ook nieuwere informatie over de bedrijven is gebruikt. De methodebeschrijving is te lezen in bijlage 1.

Gebruikte bronnen

Om te weten of een bedrijf een familiebedrijf is, kiest het CBS ervoor om uitsluitend gegevens uit registers te combineren. In vergelijking met steekproefonderzoek biedt dit een basis voor het samenstellen van een completere populatie. Door deze vervolgens te koppelen aan de (integrale) databronnen bij het CBS zijn gedetailleerdere inzichten

mogelijk op nationaal en regionaal niveau. Zo kan het CBS vragen van overheden over familiebedrijven, die tot dusver lastig kwantitatief te beantwoorden zijn, tegen maatschappelijk zo laag mogelijke kosten helpen beantwoorden.

Door het gebruik van informatie uit registers en al aan het CBS aangeleverd enquêtemateriaal worden bovendien additionele administratieve lasten voor ondernemers vermeden.

Definitie

Het CBS neemt de definitie van familiebedrijven van de Europese Commissie (2009) als uitgangspunt. Deze definitie is destijds door een groep van experts, bestaande uit wetenschappers en beleidsmedewerkers uit verschillende landen, voorgesteld. De definitie wordt breed geaccepteerd.

Familiebedrijven

Een familiebedrijf is een bedrijf, waarbij één familie direct of indirect een meerderheid van zeggenschap heeft (bij beursgenoteerde bedrijven 25 procent). De familie moet formeel betrokken zijn bij het bestuur en het bedrijf moet ook juridisch overdraagbaar zijn.

De definitie omvat ook eerste generatie familiebedrijven die nog niet aan een volgende generatie zijn overgedragen. En eenmanszaken en bedrijven van zelfstandigen zijn volgens deze definitie ook familiebedrijven (Europese Commissie, 2009:10).

Nadere verbijzondering

Het CBS ziet dat het nodig is om specifieke groepen familiebedrijven binnen de Europese definitie te identificeren. Omdat de definitie ook eerste generatie familiebedrijven en bedrijven van zelfstandigen omvat, kan het als een brede definitie worden gezien. Als de definitie geheel gevolgd zou worden, dan overlapt dit met al beschikbare informatie. En vooral met informatie die over het kleinbedrijf beschikbaar is. Uit het eerdere CBS onderzoek (CBS, 2017) bleek immers dat familiebedrijven meer onder kleinere bedrijven gevonden kunnen worden.

Verder is hét familiebedrijf geen natuurkundig verschijnsel waarvan de kenmerken feitelijk vaststaan. Bij het definiëren van 'het familiebedrijf' vallen keuzes te maken. Keuzes draaien om de vraag welke eigenschappen maken dat een bedrijf een familiebedrijf 'is'. Gangbare eigenschappen zijn familielidmaatschap, eigenaarschap en de werkzame rol van personen binnen het bedrijf (Tagiuri & Davis, 1982). En vervolgens gaan keuzes bijvoorbeeld over de overlap van die eigenschappen of het niveau dat van die eigenschappen moet worden waargenomen om van 'een familiebedrijf' te spreken¹. Sharma en Nordqvist (2008) onderscheiden op die manier al 72 verschillende categorieën familiebedrijven. Verder kan ook de status van 'het familiebedrijf' niet als iets statisch worden gezien, maar als iets wat kan schommelen tussen een familiebedrijf en een niet-familiebedrijf (Europese Commissie, 2009). Hét familiebedrijf is dus allerminst zwart-wit af te bakenen.

¹ Die keuzes zijn ook in de definitie van de Europese Commissie terug te zien.

Door bovenstaande redenen worden in dit onderzoek onder andere bedrijven van zelfstandigen zonder personeel apart onderscheiden van (familie)bedrijven met twee of meer werkzame personen. Het CBS kiest er niet (meer) voor om deze groep buiten beschouwing te laten. Hiermee verbetert de vergelijking met reguliere CBS-cijfers. Ook instellingen die geen bedrijf zijn (waaronder de overheid en het basis, voortgezet en hoger onderwijs) worden omwille van de vergelijking met reguliere CBS-cijfers als aparte groep onderscheiden.

Verder maakt het CBS onder andere een nadere verbijzondering naar zeggenschap. Zo wordt aan de ene kant aangesloten bij de breed geaccepteerde Europese definitie. En zo kan aan de andere kant het onderzoek in lijn met de motie nieuwe informatie opleveren.

Praktische uitgangspunten

Tot slot zijn er enkele praktische uitgangspunten van het onderzoek te benoemen. De beschikbare data waarmee het CBS familiebedrijven identificeert, gaat niet verder terug dan 2015. Daardoor zijn er geen cijfers die verder teruggaan in de tijd. Ontwikkelingen over een langere periode kunnen zo alleen via eventuele toekomstige periodieke monitoring ontstaan.

Bij het identificeren van familiebedrijven wordt onder andere informatie uit belastingaangiften gebruikt. Personen en bedrijven doen in 2020 aangifte over het jaar 2019. Daardoor was de benodigde informatie over 2019 tijdens het onderzoek nog niet beschikbaar voor cijfers over 2019.

Het CBS publiceert alleen statistische informatie als natuurlijke personen of bedrijven niet herkenbaar of herleidbaar zijn. Het risico van herleiding neemt toe bij relatief kleine (sub)groepen. Bijvoorbeeld als er meer gedetailleerde uitsplitsingen worden gemaakt. Mede met het oog op de omvang van het onderzoek is met het ministerie van EZK gekozen voor algemene uitsplitsingen die recht doen aan het verzoek in de motie. Andere uitsplitsingen zijn niet bij voorbaat uitgesloten.

1.3 Leeswijzer

In deze publicatie van het CBS wordt een beeld geschetst van familiebedrijven in Nederland. Tenzij anders is aangegeven, hebben de cijfers betrekking op 2018. Percentages familiebedrijven uitgedrukt in een totaal kunnen lager zijn dan eerder (CBS, 2017) is gepubliceerd. Dit komt dus door enkele methodewijzigingen, nieuwere informatie over de bedrijven en het niet buiten beschouwing laten van bepaalde groepen bedrijven en instellingen.

Belangrijke begrippen

Net als in het eerdere onderzoek gebruikt het CBS de term ‘familiebedrijf’ als een ondernemingsgroep met meer dan 1 werkzaam persoon als zodanig is geïdentificeerd. Die identificatie vindt plaats op een niveau wat in de Europese bedrijfsstatistiek de ‘ondernemingsgroep’ wordt genoemd noemt. De aantallen die in dit rapport worden vermeld, gaan (tenzij anders aangegeven) over de bedrijfseenheid, kortweg het bedrijf. De bedrijfseenheid is een statistische eenheid die gebruikt wordt om de economische werkelijkheid te beschrijven (en niet zozeer een juridische, fiscale of administratieve werkelijkheid). Een ondernemingsgroep kan uit één of meerdere bedrijfseenheden

bestaan. De bedrijfseenheid kan daarin worden omschreven als het deel van die onderneming dat feitelijk de goederen of diensten produceert en in zekere mate zelfstandig over dat proces kan beslissen. De eenmanszaken en zelfstandigen (beide zonder personeel) zoals genoemd in de definitie, worden daarom 'bedrijven van ondernemingsgroepen met 1 werkzame persoon' genoemd.

Indeling

Het rapport bestaat uit een aantal hoofdstukken en bijlagen.

Hoofdstuk 2 gaat over het aantal familiebedrijven in Nederland en hun kenmerken. Vragen die onder andere in het hoofdstuk worden beantwoord zijn: Hoeveel familiebedrijven zijn er? Hoe zijn ze verdeeld naar grootte en type eigendom? In welke bedrijfstakken zijn familiebedrijven veel te vinden? En waar zijn familiebedrijven gevestigd?

Hoofdstuk 3 gaat dieper in op de familiebedrijven die werkgever zijn. Het hoofdstuk besteedt aandacht aan alle werknemersbanen en de kenmerken daarvan. Ook kenmerken van de werknemers komen aan bod.

In hoofdstuk 4 staan de familiebedrijven in het niet-financiële bedrijfsleven centraal. Het niet-financiële bedrijfsleven is een afbakening die veel wordt gebruikt bij het maken van bedrijfsstatistieken. In het hoofdstuk worden vragen beantwoord als: hoeveel bedrijven zijn er in het niet-financiële bedrijfsleven? En hoeveel werknemers hebben zij in dienst? Het grootste deel van het hoofdstuk gaat over de vragen: Hoeveel omzet en toegevoegde waarde realiseerden deze bedrijven?

In de bijlage 'Naar een populatie van familiebedrijven' wordt de methode beschreven hoe het CBS familiebedrijven heeft geïdentificeerd. Verschillen met het eerdere onderzoek (CBS, 2017) worden daarbij aangegeven. Een korte omschrijving van de databronnen en methoden die in deze publicatie zijn gebruikt, is te lezen in de bijlage 'databronnen en methoden'.

Niet alle informatie van het onderzoek past (letterlijk) in het rapport. Daarom is op de CBS-website een aparte tabellenset gepubliceerd als statistische bijlage met het volledige cijfermateriaal van dit onderzoek.

Dit hoofdstuk gaat over het aantal familiebedrijven in Nederland en hun kenmerken. Vragen die onder andere worden beantwoord zijn: Hoeveel familiebedrijven zijn er? Hoe zijn ze verdeeld naar grootte en type eigendom? In welke bedrijfstakken zijn familiebedrijven veel te vinden? En waar zijn familiebedrijven gevestigd?

2. Kenmerken van bedrijven

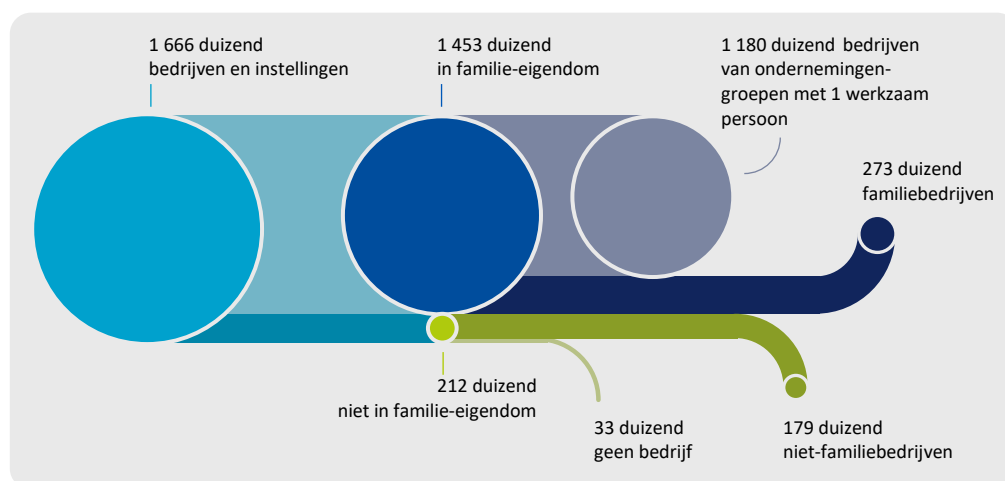
2.1 Aantal bedrijven en instellingen

Nederland telt 273 duizend familiebedrijven

In Nederland waren er in 2018 ruim 1,66 miljoen bedrijven en instellingen (zie figuur 2.1.1). In brede zin waren er 1,45 miljoen bedrijven in familie-eigendom en 212 duizend niet in familie-eigendom.

Van de bedrijven in familie-eigendom was het merendeel, 1,18 miljoen, een bedrijf van ondernemingsgroepen met 1 werkzaam persoon. Dit zijn dus vooral eenmanszaken zonder personeel en besloten vennootschappen (BV) zonder personeel die uit één juridische eenheid bestaan. Ongeveer 273 duizend bedrijven waren familiebedrijven. De bedrijven en instellingen die niet in familie-eigendom waren, telden ruim 179 duizend niet-familiebedrijven. De resterende 33 duizend betrof instellingen die geen bedrijf waren waaronder overheidsorganisaties en scholen in het lager, voortgezet en hoger onderwijs.

2.1.1 Aantal bedrijven en instellingen, 1 januari 2018

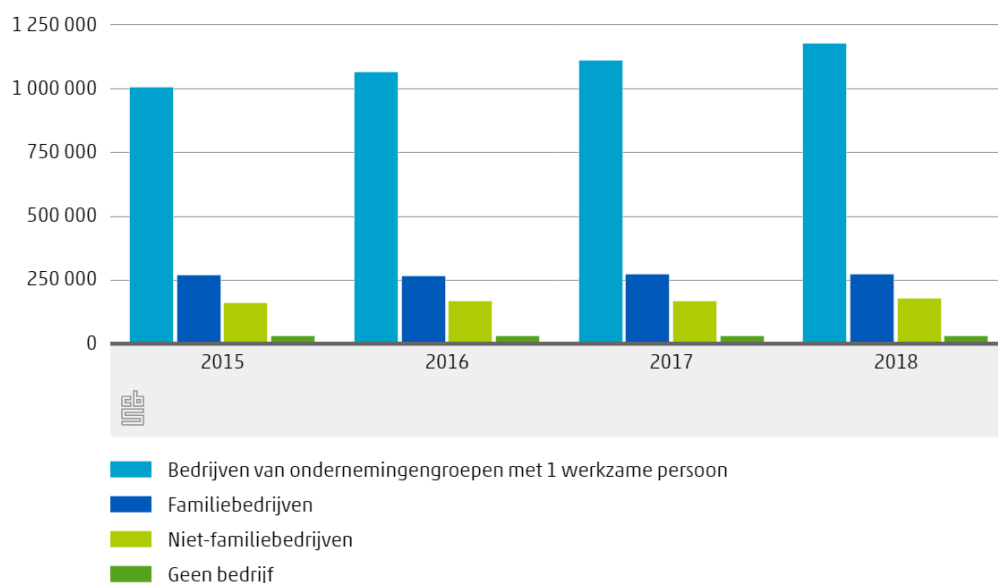

Bron: CBS.

Ontwikkeling aantal familiebedrijven vrij stabiel

In figuur 2.1.2 is de ontwikkeling van het aantal bedrijven en instellingen in de periode 2015-2018 te zien. Het aantal bedrijven van ondernemingsgroepen met 1 werkzaam persoon nam in die periode het meest toe. Dit hangt samen met het grote aantal opgerichte eenmanszaken in de afgelopen jaren (CBS, 2020). Het aantal familiebedrijven bleef in de loop van de tijd vrij stabiel.

2.1.2 Aantal bedrijven en instellingen, 1 januari 2015-2018

2.2 Bedrijfs grootte

De meeste familiebedrijven zijn microbedrijven

Per bedrijfs grootte neemt het aandeel bedrijven in familie-eigendom af (zie tabel 2.2.1). Het aandeel familiebedrijven was het grootst onder het microbedrijf (bedrijven met 2 tot 10 werkzame personen). Niet-familiebedrijven telden zowel absoluut als relatief meer bedrijven met meer dan 50 werkzame personen. Van de bedrijven en instellingen in het grootbedrijf (250 of meer werkzame personen) was 15 procent (460 bedrijven) een familiebedrijf.

2.2.1 Aantal bedrijven en instellingen naar bedrijfs grootte, 1 januari 2018

	Bedrijven van ondernemingsgroepen met 1 werkzaam persoon	Familiebedrijven	Niet-familiebedrijven	Geen bedrijf	Totaal
	aantal				
1 werkzaam persoon ¹⁾	1 180 435	5 940	58 360	25 050	1 269 775
2-10 werkzame personen		233 800	92 205	3 800	329 805
10-50 werkzame personen		29 005	20 670	1 995	51 670
50-250 werkzame personen		3 630	6 400	1 385	11 415
250 en meer werkzame personen		460	1 950	720	3 125
Totaal werkzame personen	1 180 435	272 830	179 585	32 950	1 665 800

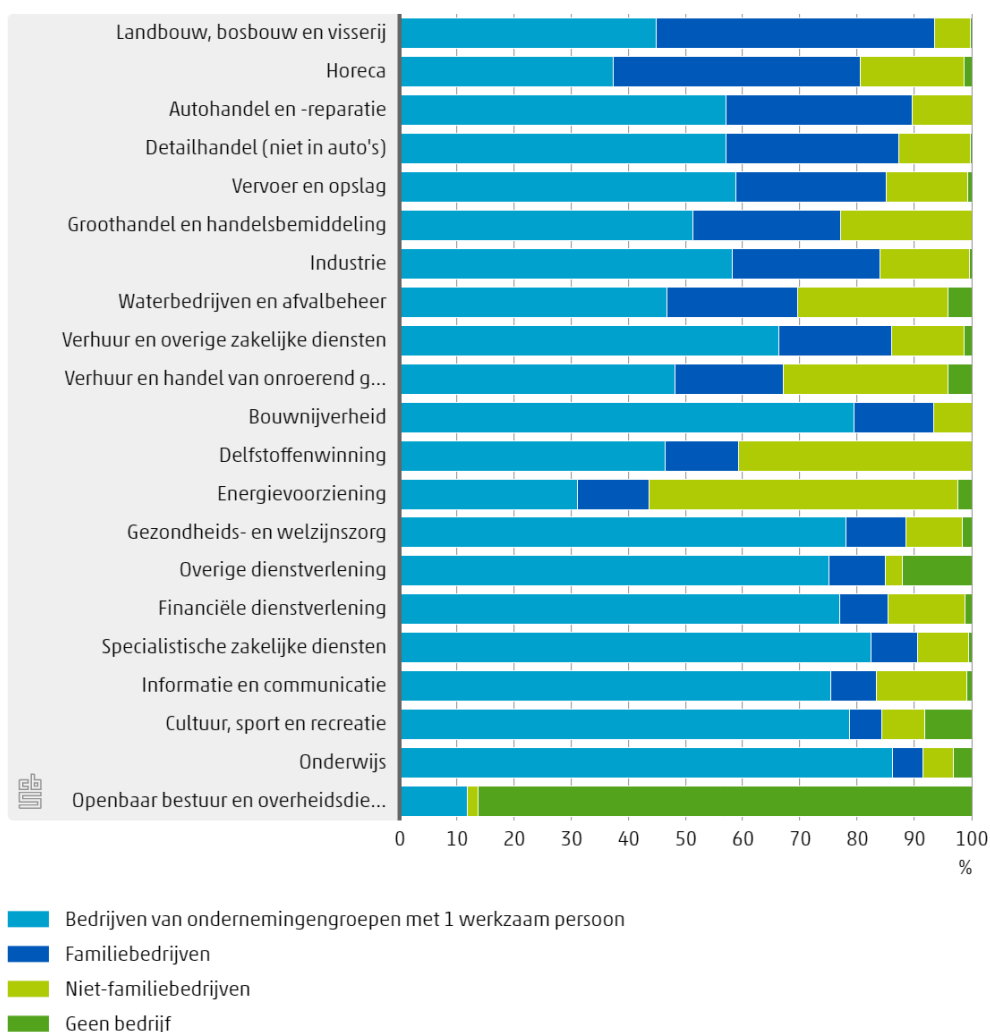
¹⁾ De identificatie heeft plaatsgevonden op het niveau van ondernemingsgroepen. Onderliggende bedrijven kunnen kleiner zijn. Zodoende zijn er familiebedrijven, niet-familiebedrijven en geen bedrijven met 1 werkzame persoon.

2.3 Bedrijfstak

Familiebedrijven komen in de hele Nederlandse economie voor (zie figuur 2.3.1). Relatief het meest in de landbouw, bosbouw en visserij. Ook in de horeca, de autohandel

en -reparatie en de detailhandel komen familiebedrijven relatief vaak voor. Familiebedrijven komen relatief minder vaak voor in de bedrijfstakken informatie en communicatie, specialistische zakelijke diensten en energievoorziening.

2.3.1 Verdeling bedrijven en instellingen per bedrijfstak, 1 januari 2018

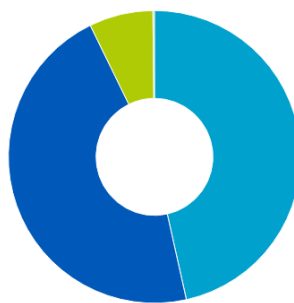

2.4 Type familie-eigendom

De meeste familiebedrijven zijn volledig in handen van één familie

93 procent van de familiebedrijven waren volledig in handen van één familie. Bij 45 procent van de 273 duizend familiebedrijven had één eigenaar de volledige zeggenschap over het bedrijf (zie figuur 2.4.1). We noemen dit enig eigenaar. Familiegeleide ondernemingen zijn bedrijven met meerdere eigenaren die samen één familie vormen en zo de volledige zeggenschap hadden. 48 procent van de familiebedrijven waren familiegeleide ondernemingen. Bij 7 procent had het familiebedrijf meerdere eigenaren waarbij de familie wel de meerderheid, maar niet de volledige zeggenschap van het bedrijf had. Dit zijn de familiegecontroleerde ondernemingen. Grotere familiebedrijven zijn vaker familiegecontroleerde ondernemingen.

2.4.1 Verdeling bedrijven en instellingen naar zeggenschap, 1 januari 2018

■ Enig eigenaar
 ■ Familiegeleide onderneming
■ Familiegecontroleerde onderneming
 ■ Niet met zekerheid vast te stellen

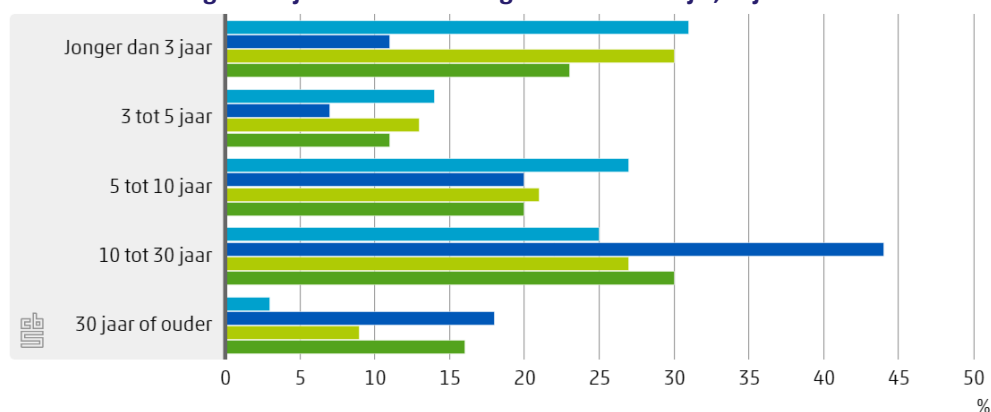
2.5 Leeftijd van bedrijven

Familiebedrijven zijn ouder

De leeftijd van bedrijven is zo veel als mogelijk met de oorspronkelijke oprichtingsdatum berekend. Vergeleken met niet-familiebedrijven en bedrijven van ondernemingsgroepen met 1 werkzaam persoon zijn familiebedrijven naar verhouding ouder (zie figuur 2.5.1). Van de familiebedrijven was 18 procent 30 jaar of ouder. Bij de niet-familiebedrijven was dit 9 procent. Het grootste deel van de familiebedrijven (44 procent) had een leeftijd van 10 tot 30 jaar. 27 procent van de niet-familiebedrijven was in deze leeftijdsklasse te vinden. Voor zowel de familiebedrijven als de niet-familiebedrijven geldt dat de helft van de bedrijven in deze leeftijdsklasse 16 jaar bestaan.

Van de familiebedrijven van 30 jaar of ouder behoorde 77 procent tot het microbedrijf en 18 procent tot het kleinbedrijf. 3 procent behoorde tot het middenbedrijf en minder dan 1 procent tot het grootbedrijf. Deze laatste twee groepen tellen samen 1 680 familiebedrijven.

2.5.1 Verdeling bedrijven en instellingen naar leeftijd, 1 januari 2018

■ Bedrijven van ondernemingsgroepen met 1 werkzaam persoon
■ Familiebedrijven
■ Niet-familiebedrijven
■ Geen bedrijf

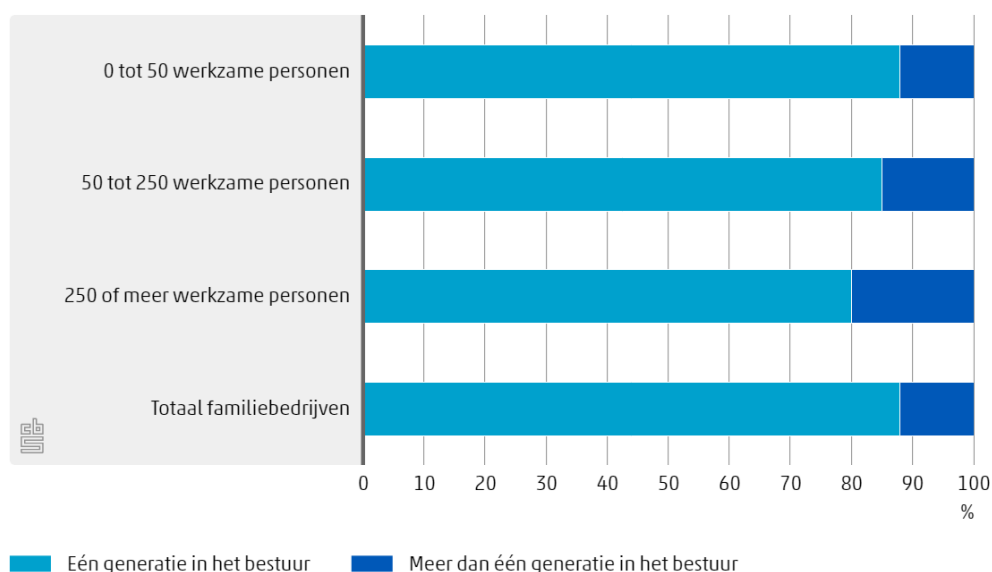
2.6 Generaties in het bestuur

De meeste familiebedrijven hebben één generatie van de familie in het bestuur

Van de 273 duizend familiebedrijven hadden 32 duizend bedrijven (een kleine 12 procent) meer dan één generatie van de familie in het bestuur (directie en/of raad van commissarissen) van de onderneming.

Het percentage familiebedrijven dat meer dan één generatie van de familie in het bestuur heeft, neemt toe naar bedrijfs grootte (zie figuur 2.6.1). Onder familiebedrijven in het midden- en grootbedrijf had, in die volgorde, 15 en 20 procent van de bedrijven meer dan één generatie van de familie in het bestuur.

2.6.1 Percentage familiebedrijven naar generaties in het bestuur, 2018

2.7 Regionale spreiding

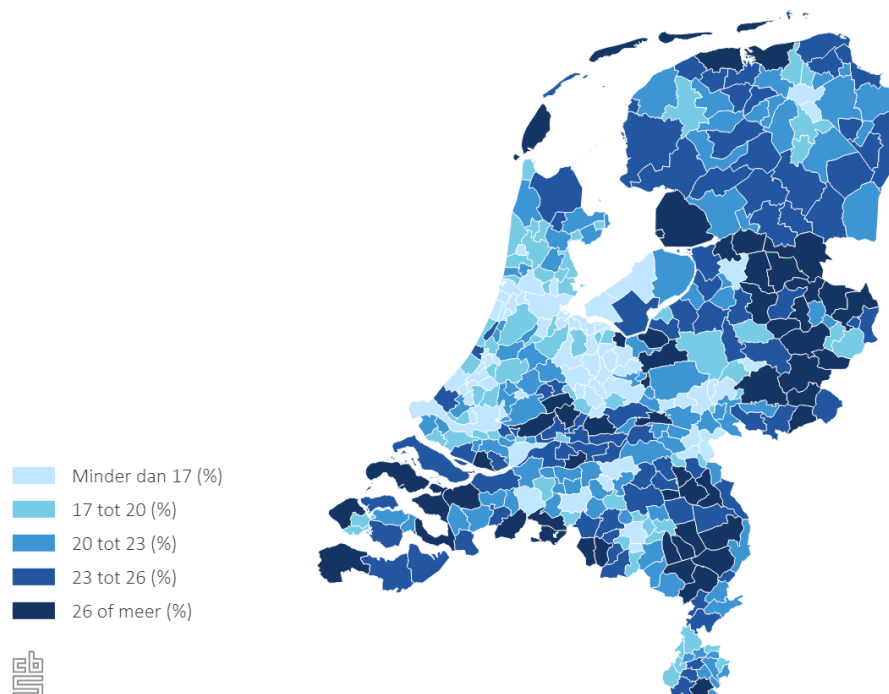
Bedrijven en instellingen kunnen vestigingen hebben in verschillende regio's. Voor het beschrijven van het aantal familiebedrijven per regio wordt daarom de vestiging als meeteenheid gebruikt.

In 2018 waren er in totaal 1 843 980 vestigingen. Alle familiebedrijven samen hadden 343 015 vestigingen. In absolute aantallen waren de meeste vestigingen van familiebedrijven te vinden in Zuid-Holland, Noord-Brabant en Noord-Holland. Als je alle vestigingen in Nederland van familiebedrijven bij elkaar optelt, dan was 51 procent in deze provincies te vinden. Bij de niet-familiebedrijven was dit nog wat meer: 56 procent.

Als je alle vestigingen in een provincie bij elkaar optelt en kijkt welk aandeel familiebedrijven daarin hebben, dan loopt dat aandeel per provincie niet veel uiteen. Zeeland telde relatief meer vestigingen van familiebedrijven. Van het totaal aantal vestigingen in Zeeland hoorde bijna 25 procent bij een familiebedrijf. Ook in Overijssel, Friesland en Drenthe waren relatief meer vestigingen van familiebedrijven te vinden. In Noord-Holland en Utrecht was dat met 15 procent relatief het minst.

In alle provincies had de bedrijfstak handel de meeste vestigingen van familiebedrijven. De landbouw, bosbouw en visserij had een aanzienlijk aandeel in de noordelijke provincies en Zeeland. De zakelijke dienstverlening had in de Randstad een groot aandeel.

2.7.1 Percentage vestigingen van familiebedrijven per gemeente, 1 januari 2018

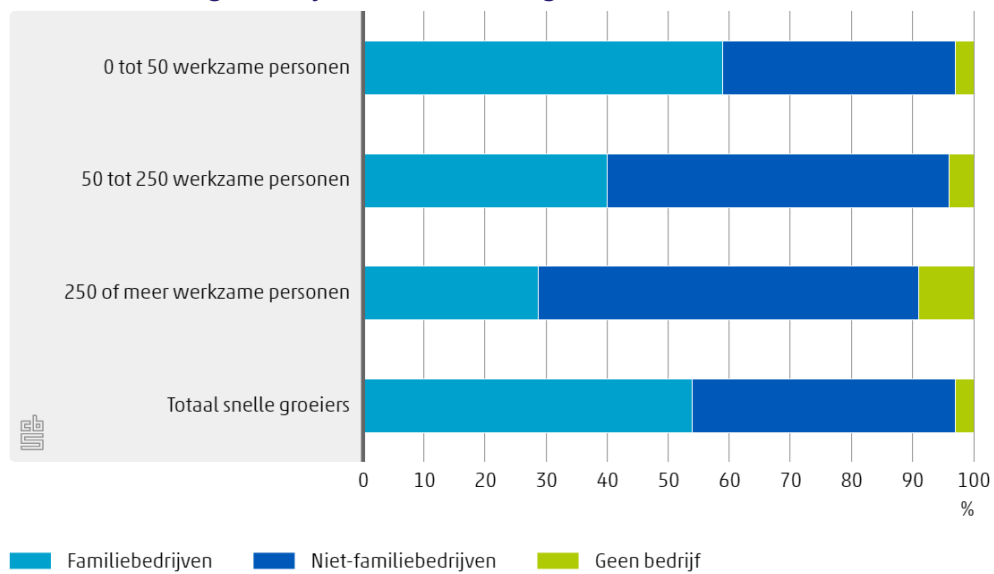

2.8 Snelle groeiers

Een heel klein deel (0,8 procent) van alle bedrijven en instellingen is een snelle groeier. Dit zijn bedrijven met een gemiddelde jaarlijkse groei (in aantal werknemers) van 10 procent per jaar of meer, over een periode van 3 achtereenvolgende jaren.

Van de 273 duizend familiebedrijven waren er 6,8 duizend een sneller groeier. Onder de 179 duizend niet-familiebedrijven was dat aantal 5,4 duizend. Het percentage snelle groeiers onder familiebedrijven neemt per bedrijfsgrootte af.

2.8.1 Percentage bedrijven onder snelle groeiers, 2018

Hoeveel familiebedrijven zijn als werkgever actief? Voor hoeveel werknemersbanen zorgen deze bedrijven? Wat zijn de kenmerken van deze banen? En wat zijn de achtergrondkenmerken van de werknemers? Tenzij anders vermeld, gaan de cijfers in dit hoofdstuk over de banen en werknemers in december 2018.

3. Werknemers en hun banen

3.1 Aantal werknemersbanen

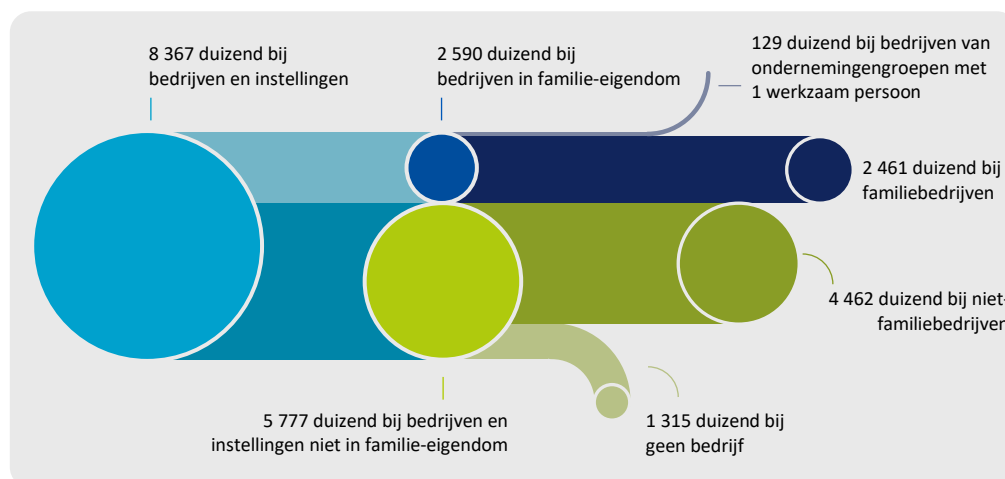
29 procent van alle werknemersbanen is een baan bij een familiebedrijf

In Nederland waren er in december 2018 8,4 miljoen werknemersbanen (zie figuur 3.1.1). In brede zin waren er 2,59 miljoen banen bij bedrijven in familie-eigendom en 5,78 miljoen bij bedrijven en instellingen niet in familie-eigendom.

Bij de bedrijven in familie-eigendom waren 213 duizend familiebedrijven als werkgever actief. Zij zorgden op dat moment voor 2,46 miljoen werknemersbanen. Het aandeel van familiebedrijven in het totaal aan werknemersbanen is ruim 29 procent.

Bij de bedrijven en instellingen die niet in familie-eigendom waren, waren 4,46 miljoen werknemersbanen bij niet-familiebedrijven. De resterende 1,32 miljoen betrof werknemersbanen bij instellingen die geen bedrijf waren.

3.1.1 Aantal werknemersbanen¹⁾, december 2018

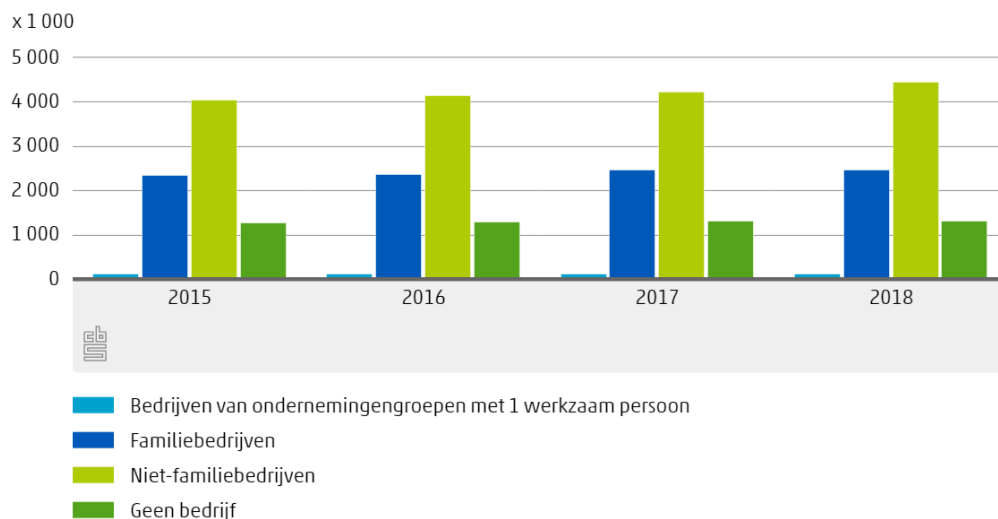

¹⁾ Hiertoe behoren ook de directeuren-grotaandeelhouders (dga's)

Ontwikkeling aandeel van familiebedrijven in het aantal werknemersbanen relatief stabiel

In figuur 3.1.2 is het aantal werknemersbanen weergegeven voor de jaren 2015-2018. Het aandeel van familiebedrijven in het totaal blijft in deze periode vrij stabiel.

3.1.2 Werknemersbanen¹⁾, 2015-2018

¹⁾ Hiertoe behoren ook de directeuren-grotaandehouders (dga's)

3.2 Werknemersbanen per bedrijfsgrootte

Aandeel van familiebedrijven in het aantal werknemersbanen neemt af naarmate de bedrijfsgrootte toeneemt

Omdat familiebedrijven vooral microbedrijven (zie paragraaf 2.2) zijn, neemt het aandeel van familiebedrijven in het aantal werknemersbanen per bedrijfsgrootte af. Het aandeel familiebedrijven was het grootst onder het kleinbedrijf (tot 50 werkzame personen). Niet-familiebedrijven telden zowel absoluut als relatief meer banen in het midden- en grootbedrijf (zie tabel 3.2.1).

3.2.1 Werknemersbanen¹⁾ naar bedrijfsgrootte, december 2018

	Bedrijven van ondernemingsgroepen met 1 werkzaam persoon	Familiebedrijven	Niet-familiebedrijven	Geen bedrijf	Totaal
	x 1 000				
0-50 werkzame personen	128,9	1 337,4	690,4	78,7	2 235,4
50-250 werkzame personen		540,1	797,4	171,6	1 509,1
250 en meer werkzame personen		583,7	2 973,9	1 065,2	4 622,8
Totaal werkzame personen	128,9	2 461,2	4 461,7	1 315,5	8 367,4

¹⁾ Hiertoe behoren ook de directeuren-grotaandehouders (dga's)

3.3 Werknemersbanen per bedrijfstak

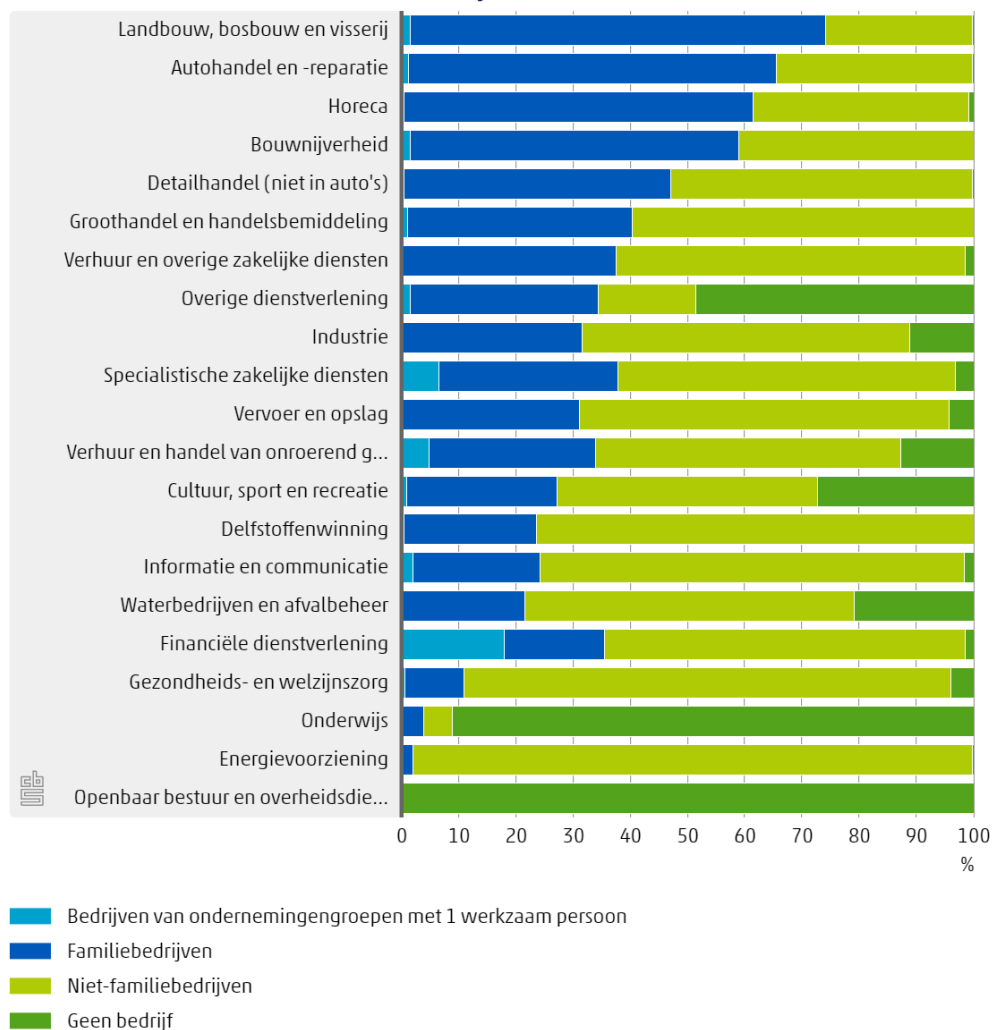
Relatief veel werknemersbanen bij familiebedrijven in de landbouw

Hoeveel banen er per bedrijfstak zijn door familiebedrijven verschilt. Relatief veel werknemersbanen bij familiebedrijven waren te vinden in de landbouw, bosbouw en

visserij, de autohandel en reparatie, de horeca en de bouwnijverheid (zie figuur 3.3.1). In andere bedrijfstakken, zoals de gezondheids- en welzijnszorg, waren relatief veel werknemersbanen bij niet-familiebedrijven.

In het totaal aan werknemersbanen bij familiebedrijven hadden de detailhandel, horeca en bouwnijverheid een aanzienlijk groter aandeel dan bij de niet-familiebedrijven. Gezondheids- en welzijnszorg had een aanzienlijk kleiner aandeel.

3.3.1 Werknemersbanen naar bedrijfstak, december 2018

3.4 Werknemersbanen naar zeggenschap

Familiebedrijven met één eigenaar hebben het grootste aandeel in de werknemersbanen van familiebedrijven

Ruim 71 procent van de werknemersbanen bij familiebedrijven was bij bedrijven die volledig in eigendom van een familie waren. 55 procent was bij familiebedrijven met enig eigenaar. 16 procent was bij familiegeleide ondernemingen en 21 procent bij familiegecontroleerde ondernemingen (zie figuur 3.4.1).

3.4.1 Verdeling aantal banen familiebedrijven naar zeggenschap, december 2018

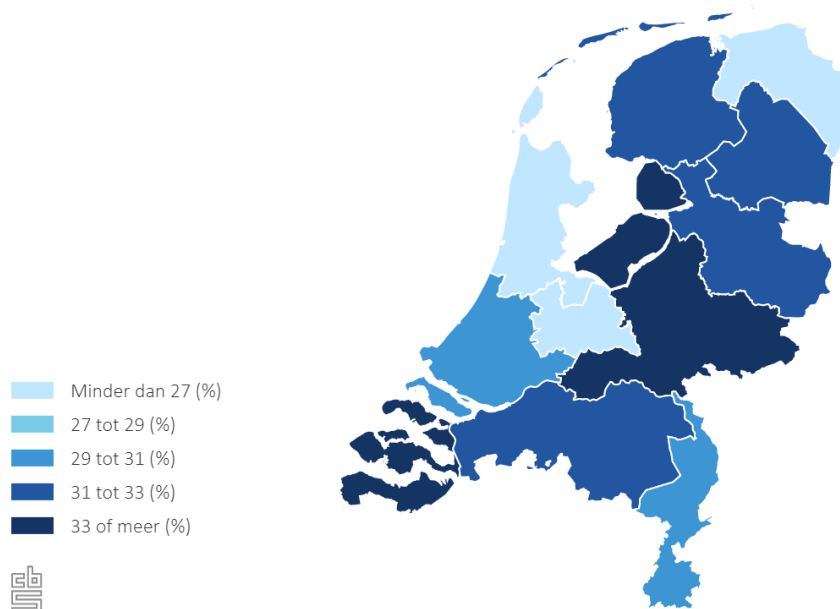
Enig eigenaar Familiegeleide onderneming
Familiegecontroleerde onderneming Niet met zekerheid vast te stellen

3.5 Regionale spreiding van werknemersbanen

Het aandeel werknemersbanen van familiebedrijven loopt per provincie niet veel uiteen (zie figuur 3.5.1). In Gelderland, Flevoland en Zeeland was bijna een derde van de werknemersbanen bij een familiebedrijf. In Noord-Holland, Utrecht en Groningen was dit aandeel minder dan 27 procent.

3.5.1 Aandeel familiebedrijven in het totale aantal werknemersbanen, december 2018

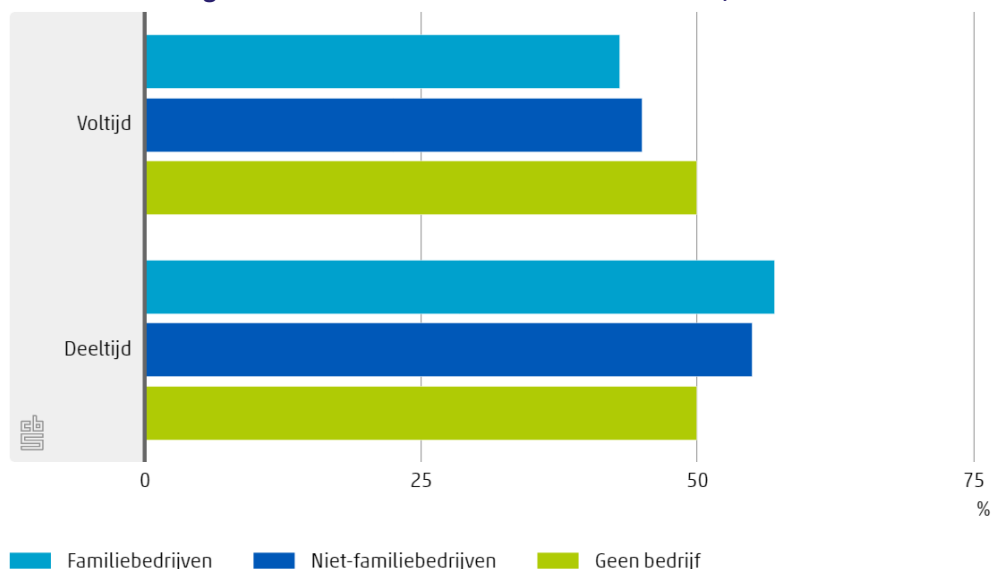

3.6 Baankenmerken

Verschil in dienstverband van werknemersbanen tussen familie- en niet-familiebedrijven relatief klein

43 procent van alle werknemersbanen bij familiebedrijven is een voltijdbaan (zie figuur 3.6.1). De familiebedrijven wijken hierin nauwelijks af van de niet-familiebedrijven, die 45 procent voltijdbanen tellen.

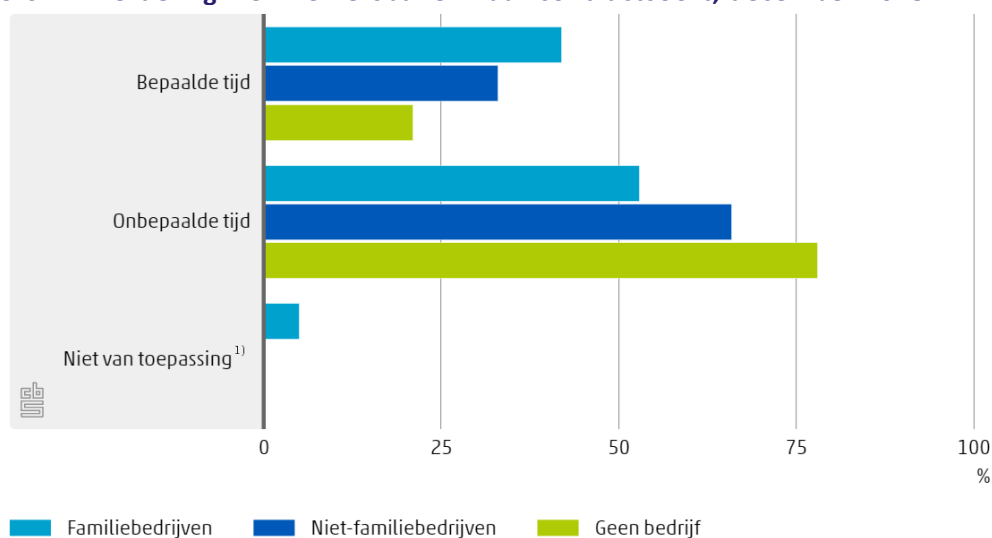
3.6.1 Verdeling werknemersbanen naar dienstverband, december 2018

Relatief meer contracten voor bepaalde tijd bij familiebedrijven

Bij 46 procent van de werknemersbanen van familiebedrijven hoorde een contract voor bepaalde tijd. Bij niet-familiebedrijven was dit 37 procent (zie figuur 3.6.2). In vergelijking met niet-familiebedrijven komen bij familiebedrijven alleen in de detailhandel en de verhuur en overige zakelijke diensten relatief minder contracten voor bepaalde tijd voor.

3.6.2 Verdeling werknemersbanen naar contractsoort, december 2018

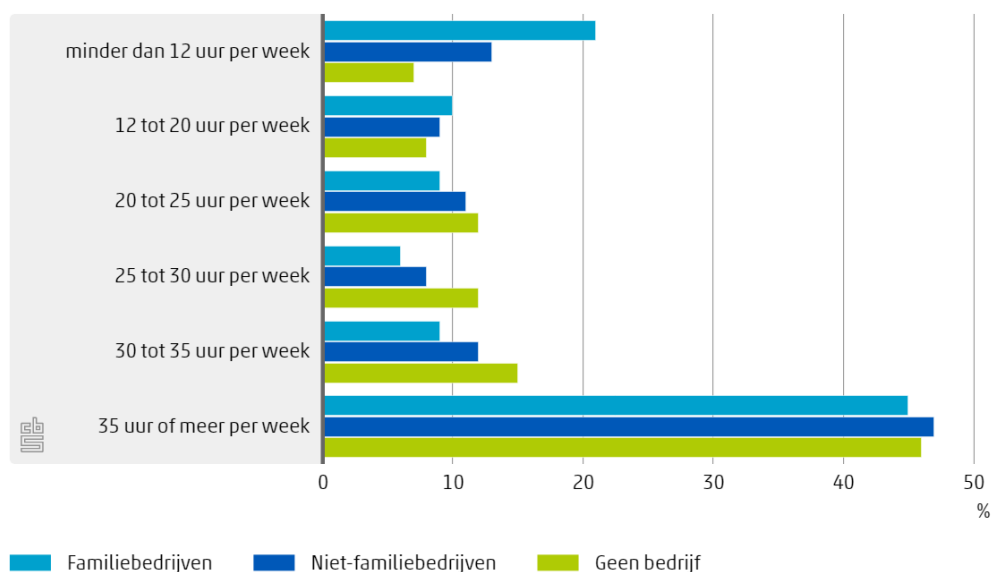

¹⁾ Directeuren-grotaandehouders

Relatief meer kortere werknemersbanen bij familiebedrijven

Eén op de vijf werknemersbanen bij familiebedrijven was voor 12 uur of minder per week (zie figuur 3.6.3). Bij niet-familiebedrijven is dit ruim één op de tien. Het grotere belang van de detailhandel en de horeca (met relatief veel kortere werknemersbanen) in het totaal aan werknemers bij familiebedrijven verklaart deels het verschil. In vrijwel alle andere bedrijfstakken hebben familiebedrijven relatief ook meer werknemersbanen van minder dan 12 uur per week. Uitzonderingen hierop zijn de vervoer en opslag en de verhuur en overige zakelijke diensten. 45 procent van de werknemersbanen bij familiebedrijven kende een wekelijkse arbeidsduur van meer dan 35 uur per week. Dit verschilt niet veel met het percentage bij niet-familiebedrijven (47 procent).

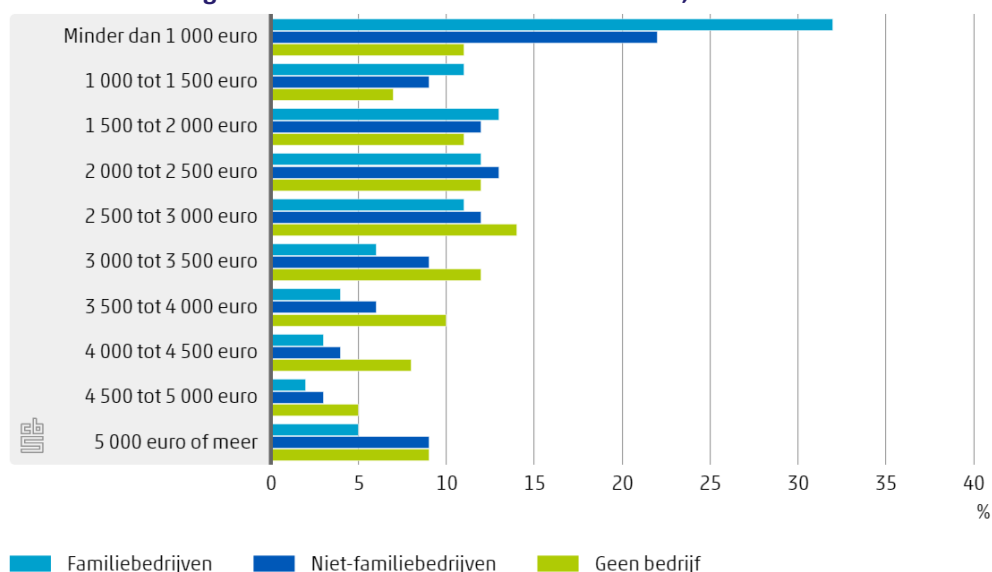
3.6.3 Verdeling werknemersbanen naar wekelijkse arbeidsduur, december 2018

Relatief meer werknemersbanen bij familiebedrijven met een maandloon tot 1 000 euro

Bij 32 procent van de werknemersbanen bij familiebedrijven hoorde een maandloon tot 1 000 euro (zie figuur 3.6.4). Bij niet-familiebedrijven was dit 22 procent. Het maandloon hangt enerzijds samen met de wekelijkse arbeidsduur, waar familiebedrijven relatief meer kortere werknemersbanen tellen dan niet-familiebedrijven. Ook de leeftijd van werknemers speelt een rol. Zoals uit figuur 3.7.2 blijkt, was bijna een kwart van de werknemers van familiebedrijven jonger dan 25 jaar.

3.6.4 Verdeling werknemersbanen naar maandloon, december 2018

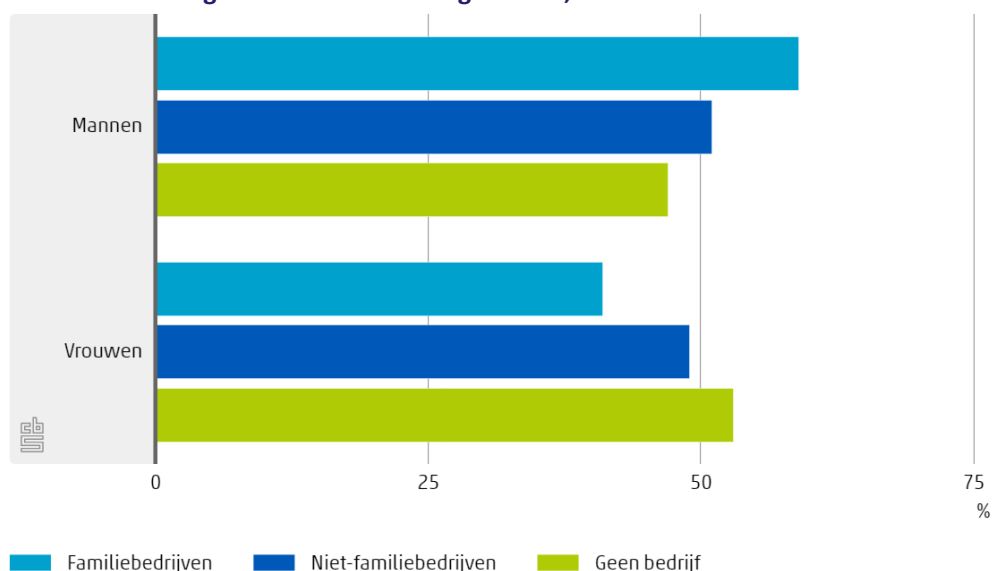

3.7 Persoonskenmerken

Relatief meer mannelijke werknemers bij familiebedrijven

In totaal was 59 procent van de werknemers bij familiebedrijven een man (zie figuur 3.7.1). Bij niet-familiebedrijven was de verdeling man-vrouw bijna gelijk. Dit hangt samen met het hoge aantal vrouwelijke werknemers in de gezondheids- en verzorgingszorg en het lage percentage familiebedrijven in deze bedrijfstak.

3.7.1 Verdeling werknemers naar geslacht, december 2018

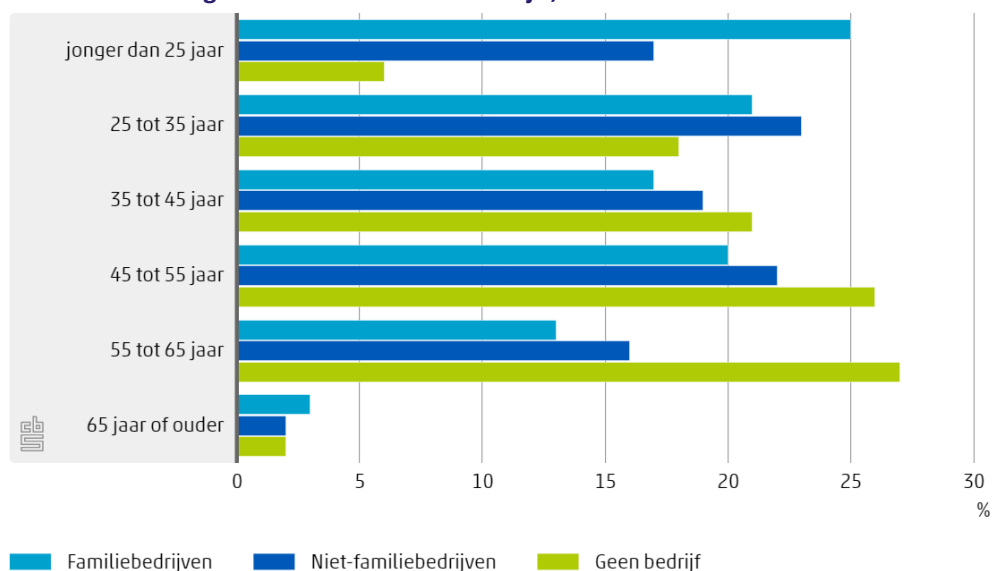

Werknemers bij familiebedrijven zijn relatief jong

De werknemers bij familiebedrijven zijn relatief jong. Een kwart van de werknemers was jonger dan 25 jaar (zie figuur 3.7.2). Bij niet-familiebedrijven was dit 17 procent. Het grotere belang van de detailhandel en de horeca (waar relatief veel jongeren werken) in

het totaal aan werknemers bij familiebedrijven verklaart enerzijds het verschil. Anderzijds hebben een aantal bedrijfstakken waar relatief meer oudere werknemers werken een groot belang in het totaal aan werknemers bij niet-familiebedrijven.

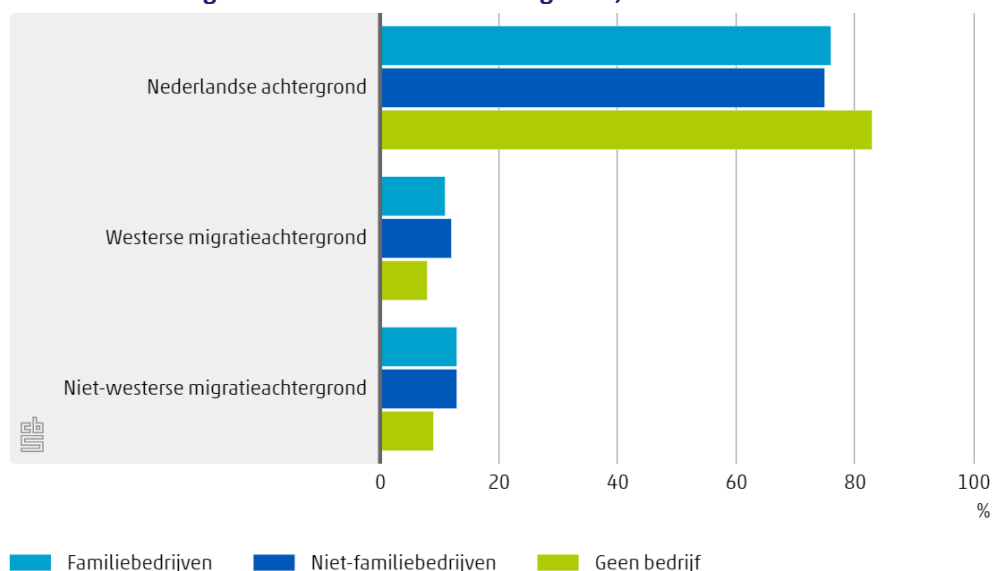
3.7.2 Verdeling werknemers naar leeftijd, december 2018

Verschillen tussen familie- en niet-familiebedrijven in achtergrond van werknemers klein

De verdeling van werknemers naar achtergrond laat bij de familiebedrijven grofweg hetzelfde beeld zien als bij de niet-familiebedrijven (zie figuur 3.7.3). Ongeveer driekwart van de werknemers had een Nederlandse achtergrond.

3.7.3 Verdeling werknemers naar achtergrond, december 2018

In dit hoofdstuk staan de familiebedrijven in het niet-financiële bedrijfsleven centraal. Deze selectie uit alle bedrijfstakken² wordt veel gebruikt bij het maken van bedrijfsstatistieken. Voor een compleet beeld komen een paar vragen uit de vorige hoofdstukken terug, die nu dus gaan over het niet-financiële bedrijfsleven: hoeveel bedrijven zijn er? En hoeveel werknemers hebben zij in dienst? Het grootste deel van het hoofdstuk geeft antwoord op de vraag: hoeveel omzet en toegevoegde waarde realiseerden deze bedrijven?

4. Familiebedrijven in het niet-financiële bedrijfsleven

4.1 Aantal bedrijven

Het niet-financiële bedrijfsleven (ook wel business economy) telde in 2018 ruim 1,08 miljoen bedrijven en instellingen. Daarvan waren er 941 duizend in familie-eigendom en 140 duizend niet in familie-eigendom. Van de bedrijven in familie-eigendom was het merendeel, 746 duizend, een bedrijf van ondernemingsgroepen met 1 werkzaam persoon. 195 duizend bedrijven waren familiebedrijven. De bedrijven en instellingen die niet in familie-eigendom waren, telden ruim 134 duizend niet-familiebedrijven. De resterende 6 duizend betrof instellingen die geen bedrijf waren.

4.2 Werknemersbanen

In het niet-financiële bedrijfsleven zorgden familiebedrijven voor 2,1 miljoen werknemersbanen in december 2018³ (zie tabel 4.2.1). Het aandeel van familiebedrijven in het totaal aan werknemersbanen in het niet-financiële bedrijfsleven komt daarmee op ruim 39 procent.

4.2.1 Werknemersbanen¹⁾ in het niet-financiële bedrijfsleven naar bedrijfsgrootte, december 2018

	Bedrijven van ondernemingsgroepen met 1 werkzaam persoon	Familie-bedrijven	Niet-familie-bedrijven	Geen bedrijf	Totaal
	x 1 000				
0-50 werkzame personen	67,8	1069,7	545,7	15,0	1698,1
50-250 werkzame personen	0	484,4	665,1	19,2	1168,7
250 en meer werkzame personen	0	549,4	1789,7	123,1	2462,2
Totaal werkzame personen	67,8	2103,5	3000,4	157,3	5329,0

¹⁾ Hiertoe behoren ook de directeuren-grotaandeelhouders (dga's)

²⁾ De landbouw, bosbouw en visserij, de financiële dienstverlening, het onderwijs, de gezondheids- en welzijnszorg, cultuur, sport en recreatie, belangen- en hobbyverenigingen en overige persoonlijke dienstverlening behoren niet tot het niet-financiële bedrijfsleven.

³⁾ Omdat het niet-financiële bedrijfsleven een deel is van alle bedrijven en instellingen is dit aantal dus lager dan gerapporteerd in hoofdstuk 3.

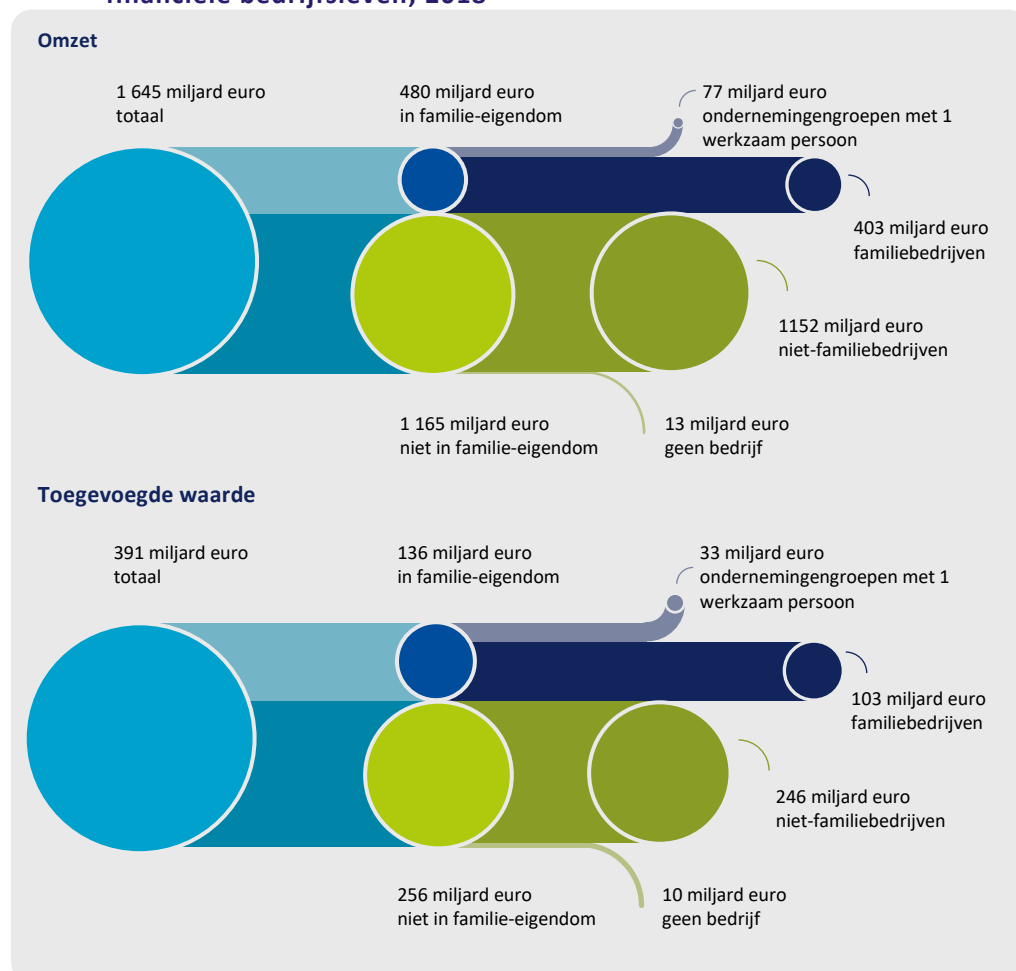
4.3 Omzet en toegevoegde waarde

In het niet-financiële bedrijfsleven wordt het merendeel van de omzet en toegevoegde waarde gerealiseerd door niet-familiebedrijven

De bedrijven in het niet-financiële bedrijfsleven realiseerden 1 645 miljard euro omzet en 391 miljard euro toegevoegde waarde⁴ in 2018 (zie figuur 4.3.1). In brede zin werd 480 miljard euro omzet en 136 miljard euro toegevoegde waarde in familie-eigendom gerealiseerd. Het merendeel daarvan, 403 miljard euro omzet en 103 miljard euro toegevoegde waarde, werd gerealiseerd door familiebedrijven. Het grote aantal bedrijven van ondernemingsgroepen met 1 werkzame persoon (zie hoofdstuk 2) realiseerde zo 77 miljard euro omzet en 33 miljard euro toegevoegde waarde.

De bedrijven en instellingen in het niet-financiële bedrijfsleven die niet in familie-eigendom waren, realiseerden het merendeel van de omzet (1 165 miljard euro) en toegevoegde waarde (256 miljard euro). Niet-familiebedrijven realiseerden daarin 1 152 miljard euro omzet en 246 miljard euro toegevoegde waarde.

4.3.1 Verdeling van de omzet en de toegevoegde waarde in het niet-financiële bedrijfsleven, 2018

⁴ Het verschil tussen de marktwaarde van productie en de daarvoor ingekochte grondstoffen.

Aandeel van familiebedrijven in de omzet en toegevoegde waarde van het niet-financiële bedrijfsleven neemt af naarmate de bedrijfsgrootte toeneemt

Het aandeel van familiebedrijven in de omzet en de toegevoegde waarde was het grootst onder bedrijven met minder dan 50 werkzame personen. Binnen deze groep kwam ruim 42 procent van de omzet voor rekening van familiebedrijven. Omdat familiebedrijven vooral microbedrijven zijn (zie paragraaf 2.2) neemt dit aandeel af naarmate de grootte van het bedrijf toeneemt. Een groot deel van de omzet en toegevoegde waarde wordt door grotere niet-familiebedrijven gerealiseerd (zie tabel 4.3.2).

4.3.2 Omzet en toegevoegde waarde in het niet-financiële bedrijfsleven naar bedrijfsgrootte, 2018

	Bedrijven van ondernemingen- groepen met 1 werkzaam persoon	Familie- bedrijven	Niet- familie- bedrijven	Geen bedrijf	Totaal
	mln euro				
Omzet					
0-50 werkzame personen	76 911	232 492	231 887	4.118	545 408
50-250 werkzame personen		92 885	384 615	4.048	481 548
250 en meer werkzame personen		78 144	535 622	4 454	618 220
Totaal werkzame personen	76 911	403 521	1 152 124	12.620	1 645 175
Toegevoegde waarde					
0-50 werkzame personen	32 752	64 034	51 684	2 219	150 689
50-250 werkzame personen		21 365	65 766	2 389	89 520
250 en meer werkzame personen		17 651	128 383	5 168	151 202
Totaal werkzame personen	32 752	103 050	245 833	9 776	391 411

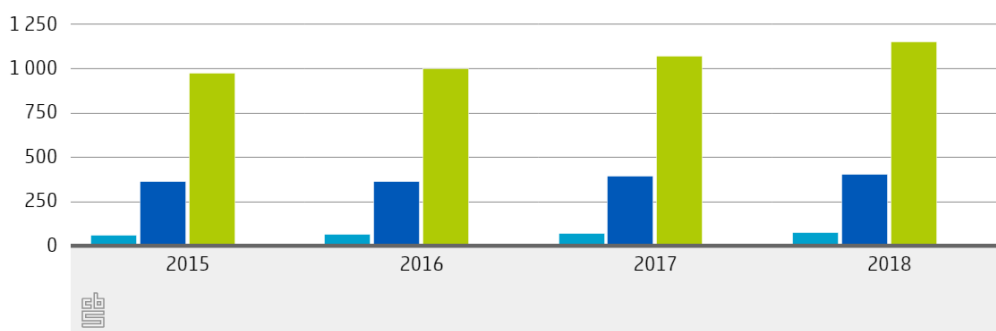
Ontwikkeling aandeel van familiebedrijven in de omzet en toegevoegde waarde stabiel

In figuur 4.3.3 is de omzet en toegevoegde waarde in lopende prijzen (niet gecorrigeerd voor inflatie) weergegeven voor de jaren 2015-2018. Zowel bij de omzet als de toegevoegde waarde blijft het aandeel van familiebedrijven in het totaal door de jaren heen vrij stabiel.

4.3.3 Omzet en toegevoegde waarde in het niet-financiële bedrijfsleven, lopende prijzen, 2015-2018

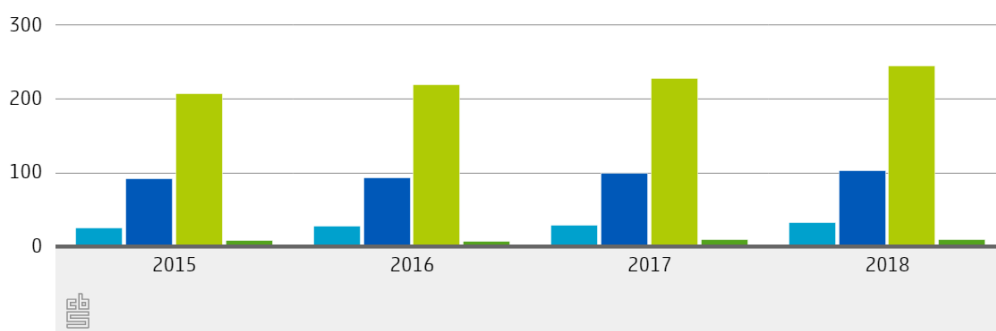
Omzet

x 1 mld euro

Toegevoegde waarde

x 1 mld euro

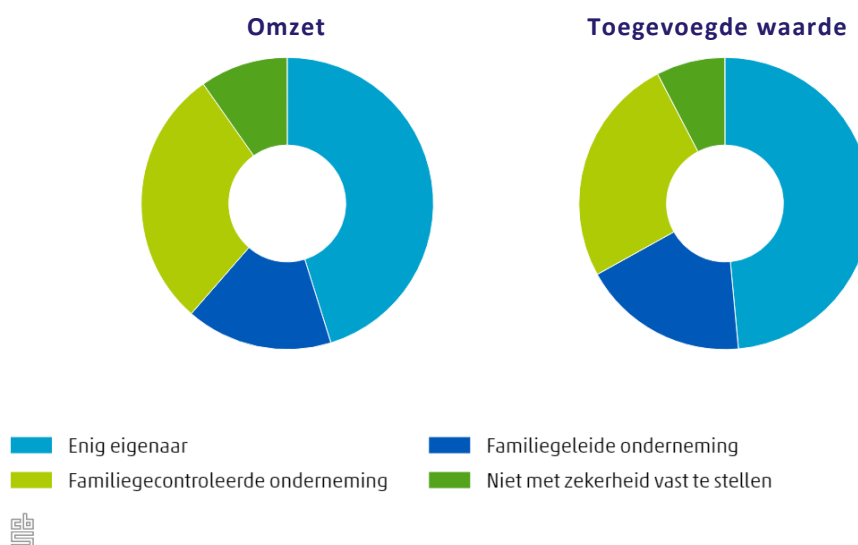

- Bedrijven van ondernemingsgroepen met 1 werkzaam persoon
- Familiebedrijven
- Niet-familiebedrijven
- Geen bedrijf

Familiebedrijven met één eigenaar hebben het grootste aandeel in de omzet en toegevoegde waarde van familiebedrijven

Minstens 61 procent van de omzet en 67 procent van de toegevoegde waarde van familiebedrijven werd in volledig eigendom gerealiseerd. 45 procent van de omzet en 49 procent van de toegevoegde waarde van familiebedrijven werd gerealiseerd bij bedrijven met enig eigenaar. Familiegeleide ondernemingen waren goed voor 16 procent van de omzet en 18 procent van de toegevoegde waarde. De familiegecontroleerde ondernemingen realiseerden 29 procent van de omzet en 25 procent van de toegevoegde waarde (zie figuur 4.3.4).

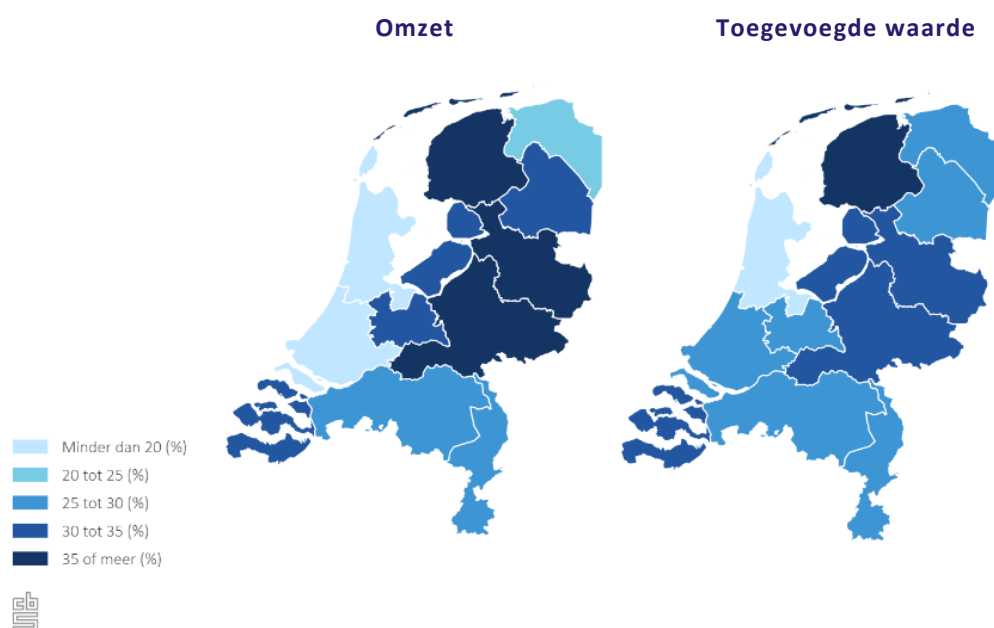
4.3.4 Verdeling omzet en toegevoegde waarde familiebedrijven in het niet-financiële bedrijfsleven, naar zeggenschap, 2018

Familiebedrijven in omzet en toegevoegde waarde van belang voor Friesland, Overijssel en Gelderland

In Overijssel leverden vestigingen van familiebedrijven relatief de grootste bijdrage aan de omzet (39 procent) in het niet-financiële bedrijfsleven. Dit gold in Friesland voor de toegevoegde waarde (36 procent). Ook in Gelderland en Zeeland werd meer dan 33 procent van de toegevoegde door vestigingen van familiebedrijven gerealiseerd. In Noord-Holland was de bijdrage van familiebedrijven aan de omzet en toegevoegde waarde met, in die volgorde, 15 procent en 17 procent relatief het kleinst.

4.3.5 Aandeel familiebedrijven in omzet en toegevoegde waarde in het niet-financiële bedrijfsleven, 2018

Literatuur

CBS (2017), Familiebedrijven in Nederland. Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag.
<https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2017/16/familiebedrijven-in-nederland>

CBS (2020), Recordaantal bedrijfsoprichtingen in 2019. Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag.
<https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2020/06/recordaantal-bedrijfsoprichtingen-in-2019>

Europese Commissie (november 2009), Final report of the Expert Group. Overview of family-business-relevant issues: research, networks, policy measures and existing studies. Europese Commissie, Brussel.
<http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/10388/attachments/1/translations/en/renditions/pdf>

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (2015), Regeling aanwijzing directeur-grotaandeelhouder 2016. <http://wetten.overheid.nl/BWBR0036819/2016-01-01>

Sharma, P. & Nordqvist, M. (2008), 'A Classification Scheme for Family Firms: From Family Values to Effective Governance to Firm Performance' in J. Tapies & J.L. Ward (eds), Family Values and Value Creation: The Fostering of Enduring Values Within Family-Owned Businesses, Palgrave Macmillan UK, Londen, pp. 71-101.

Tagiuri, R. & Davis, J.A. (1982), 'Bivalent attributes of the family firm', Working Paper, Harvard Business School, Cambridge, herdrukt 1996, Family Business Review, vol. 9, no. 2, pp. 199-208.

Tweede Kamer (2019), vergaderjaar 2019–2020, 35 300 XIII, nr. 41
<https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/moties/detail?id=2019Z22720&did=2019D47174#>

Tweede Kamer (2020), vergaderjaar 2019–2020, 32 637, nr. 410
<https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/moties/detail?id=2020D05425>

In deze bijlage wordt toegelicht welke stappen zijn doorlopen om tot een populatie familiebedrijven te komen.

Bijlage 1 Naar een populatie van familiebedrijven

Definitie van familiebedrijven

Om familiebedrijven in kaart te brengen, moet eerst worden vastgesteld wat onder een familiebedrijf wordt verstaan. Het CBS volgt de definitie van de Europese Commissie. Deze definitie is in 2009 vastgesteld.

De definitie van de Europese Commissie geeft aan dat een bedrijf een familiebedrijf is als:

- De meerderheid van de besluitvormingsrechten in het bezit is van de natuurlijke perso(o)n(en) die de onderneming opgericht heeft, of in het bezit is van de natuurlijke perso(o)n(en) die het aandelenkapitaal van de onderneming verworven heeft, of in het bezit is van hun echtgenoten, ouders, kinderen of directe erfgenamen van kinderen;
- De meerderheid van de besluitvormingsrechten indirect of direct zijn;
- Ten minste één vertegenwoordiger van de familie of verwanten formeel betrokken is bij het bestuur van de onderneming;
- Beursgenoteerde ondernemingen voldoen aan de definitie van familiebedrijf als de persoon die de onderneming opgericht of verworven heeft (aandelenkapitaal) of hun familieleden of afstammelingen 25 procent van de beslissingsbevoegdheid bezitten.

De definitie omvat ook eerste generatie familiebedrijven die nog niet aan een volgende generatie zijn overgedragen. Eenmanszaken⁵ en zelfstandigen zonder personeel zijn volgens deze definitie ook familiebedrijven, mits er een juridische entiteit is die kan worden overgedragen (Europese Commissie, 2009:10).

Op zoek naar bronnen

Er bestaat geen register waaruit familiebedrijven direct geselecteerd kunnen worden. Om te weten of een bedrijf een familiebedrijf is, kiest het CBS er voor om gegevens uit bestaande registers te combineren. In vergelijking met steekproefonderzoek biedt dit een basis voor completere en gedetailleerdere inzichten. Bovendien voldoet het CBS hiermee aan de CBS-wet om de administratieve lastendruk voor ondernemingen zo laag mogelijk te houden.

Bij het zoeken naar geschikte bronnen is eerst gekeken naar de relevantie van de bron. Biedt de bron informatie die op grond van de definitie nodig is? Oftewel, biedt een bron ofwel informatie over de populatie van bedrijven, dan wel informatie over hun juridische structuren, zeggenschap, de formele betrokkenheid bij het bestuur of familierelaties tussen personen. Daarna is gekeken naar een aantal aanvullende (statistische) criteria

⁵ Niet bedoeld in de zin van de rechtsvorm eenmanszaak.

zoals validiteit, objectiviteit, tijdigheid, beschikbaarheid, transparantie en onafhankelijkheid.

Het onderzoek leverde diverse bronnen op. De volgende bronnen zijn uiteindelijk bij de identificatie van familiebedrijven gebruikt:

- Het algemeen bedrijven register (ABR) van het CBS. Het ABR bevat informatie over de totale populatie van ondernemingsgroepen en bijbehorende bedrijven en vestigingen. Het register is gebaseerd op het Nieuw Handelsregister (NHR) van de Kamer van Koophandel (KVK).
- Het NHR van de KVK is ook direct gebruikt voor informatie over eigenaren, vennoten, maten en bestuurders van bedrijven en aandeelhouderschap.
- Een bestand met fiscale loongegevens van de Belastingdienst bevat informatie over bestuurders en hun besluitvormingsrechten.
- De Satelliet Zelfstandige Ondernemers (SZO) van het CBS bevat informatie over aandeelhouders. Het register is onder andere gebaseerd op het ABR en aangevuld met registergegevens die door de Belastingdienst aan het CBS zijn verstrekt.
- Het verbintenissenbestand van het CBS bevat informatie over huwelijk of geregistreerd partnerschap van personen. Het bestand is gebaseerd op de Basisregistratie Personen (BRP).
- Het kind-ouderbestand van het CBS bevat informatie over personen en hun juridische ouders. Het bestand is gebaseerd op de BRP.

Operationalisering

In 2016 heeft het CBS een grote basis gelegd voor een methode om familiebedrijven te identificeren. Het huidige onderzoek bevat enkele kwaliteitsverbeteringen en veranderingen ten opzichte van de methode uit 2016.

Toepassing van de definitie

Tijdens het onderzoek zijn een aantal keuzes gemaakt over de interpretatie van de definitie van familiebedrijven.

Identificatie op het niveau van ondernemingsgroepen

Statistieken hebben tot doel informatie te geven over een verzameling van elementen met bepaalde (gelijke) kenmerken: de doelpopulatie. Met bedrijfsstatistieken kunnen bijvoorbeeld uitspraken gedaan worden over de doelpopulatie ‘bedrijven’. Om statistisch verantwoorde uitspraken te doen, moet op een bepaalde welomschreven manier duidelijk zijn wat als ‘een bedrijf’ wordt gezien. In het ABR van het CBS worden bedrijven en instellingen vastgesteld en geregistreerd in voor statistisch onderzoek geschikte eenheden. De statistische eenheid van het CBS waarop familiebedrijven zijn geïdentificeerd is de ondernemingsgroep (OG)⁶. Dit is een term van het CBS voor de meest omvattende verzameling van in Nederland gevestigde juridische eenheden waarover overwegende zeggenschap kan worden uitgeoefend. De identificatie op het niveau van de OG is relevant

⁶ De resultaten in deze publicatie op landelijk niveau worden, zoals voor veel bedrijfsstatistieken van het CBS, gerapporteerd op het niveau van de bedrijfseenheid (BE). Waar de OG als de feitelijke actor in financiële processen wordt beschouwd, is de BE de feitelijke actor in het productieproces. Voor de beschrijving van een regionale economie wordt bij het CBS gebruik gemaakt van de lokale bedrijfseenheid (LBE). In veel gevallen omvat een OG één BE, en één LBE. Bij grotere bedrijven komt het vaker voor dat aan een OG meerdere BE-en en LBE-en zijn gekoppeld.

omdat de definitie aangeeft dat de meerderheid van de besluitvormingsrechten (en bij beursgenoteerde ondernemingen 25 procent) indirect of direct kunnen zijn.

Betrokkenheid bij bestuur

De eis in de definitie over de betrokkenheid bij bestuur is geïnterpreteerd als: lid van de directie of lid van de Raad van Commissarissen (RvC).

Vergeleken met de methode van 2016 is de operationalisering van de betrokkenheid bij het bestuur uitgebreid. Het CBS richt zich nu zowel op de personen die het centrale punt van een onderneming vormen ter zake van alle beleidsvoorbereiding, -vaststelling en uitvoering (de directie) als op personen die toezicht houden op het beleid van het bestuur (in de zin van de directie) en op de algemene gang van zaken in de vennootschap en de met haar verbonden onderneming (RvC).

In de oorspronkelijk Engelstalige definitie staat de term *governance* als aanduiding voor bestuur. *Governance* omvat ook het toezicht op het bedrijf. Volgens de Nederlandse wet kunnen besloten vennootschappen (BV) en naamloze vennootschappen (NV) een toezichthoudend orgaan hebben. Dat is de RvC. Bij structuurvennootschappen is de RvC verplicht. Ook heeft hij aanvullende bevoegdheden rond de goedkeuring van bepaalde categorieën bestuursbesluiten (Burgerlijk Wetboek 2, Titel 4 en 5, Afdeling 5 en 6). Bij gewone vennootschappen schrijft de wet niet dwingend voor dat de RvC over specifieke besluitvormingsrechten beschikt. Wel kunnen de statuten aanvullende bepalingen over de taak en bevoegdheden van de RvC bevatten. Informatie of er aanvullende bepalingen zijn over besluitvormingsrechten van een RvC bij een gewone vennootschap is in registers niet beschikbaar. Het CBS is zich bewust dat er in dit onderzoek gewone vennootschappen als familiebedrijf kunnen zijn geïdentificeerd op basis van lid van RvC, terwijl die bij lezing van de aanvullende bepalingen over besluitvormingsrechten van een RvC als niet-familiebedrijf gezien zouden kunnen worden. Uiteraard zou dit alleen opgaan in die gevallen waar een meerderheid van besluitvormingsrechten bestaat én de betrokkenheid van de familie bij het bestuur van de onderneming geheel beperkt is tot de RvC.

Ondernemingengroepen met meer dan 1 werkzaam persoon

Hoewel de definitie van de Europese Commissie ook eenmanszaken en zelfstandigen omvat, zijn ondernemingengroepen met 1 werkzaam persoon als aparte groep onderscheiden. Vergeleken met de methode van 2016 kiest het CBS er niet meer voor om deze groep buiten beschouwing te laten. Hiermee verbetert de vergelijking met reguliere CBS-cijfers.

Zoals de definitie vereist, bestaan de ondernemingengroepen met 1 werkzaam persoon uit juridische entiteiten die kunnen worden overgedragen. Hoewel het geen eis volgens de definitie is, vroeg het CBS zich bij de methode van 2016 af of er naast een juridische entiteit ook sprake was van overdraagbare productiefactoren (of ondernemingsgoodwill) om het bedrijf bij overdracht voort te zetten. Nieuw opgedaan inzicht stelt dat dit er is. De handelsnaamwet geeft aan dat de handelsnaam vatbaar is voor overdracht in verbinding met de onderneming.

Identificeren van familiebedrijven

Per rechtsvorm zijn er methoden ontwikkeld om familiebedrijven te identificeren.

Eenmanszaken

De eenmanszaak is een rechtsvorm zonder rechtspersoonlijkheid, waar precies één natuurlijke persoon de eigenaar van een onderneming is (wel kunnen meerdere personen bij de onderneming werkzaam zijn). De eigenaar is per definitie in het bezit van de meerderheid van de besluitvormingsrechten in de onderneming.

De eigenaar is ook geheel aansprakelijk voor alle handelingen en financiën van de onderneming. Hieronder valt ook het privévermogen van de eigenaar. Dit maakt het aannemelijk dat de eigenaar ook formeel betrokken is bij het bestuur van de onderneming. Eenmanszaken kunnen worden overgedragen via een activa-passiva transactie. Kortom, eenmanszaken kunnen worden gezien als familiebedrijf.

Eenmanszaken zijn direct geselecteerd uit het ABR. Zoals aangegeven zijn ondernemingsgroepen met 1 werkzaam persoon als aparte groep onderscheiden.

Vennootschap onder firma en maatschap

Een vennootschap onder firma is een overeenkomst zonder rechtspersoonlijkheid tussen twee of meer vennoten om een onderneming te voeren. Er is een zakelijk vermogen, ingebracht door de vennoten en afgescheiden van hun privévermogen ('afgescheiden vermogen'), dat alleen voor de bedrijfsuitoefening mag worden gebruikt. Elke vennoot is geheel aansprakelijk (inclusief hun privévermogen) voor verplichtingen die de vof is aangegaan. Ook als een andere vennoot deze is aangegaan.

Net als een vof is een maatschap een overeenkomst zonder rechtspersoonlijkheid tussen twee of meer maten om een onderneming te voeren. Over de bevoegdheden van elke maat zijn afspraken gemaakt, doorgaans in een maatschapscontract. Een daartoe bevoegde maat kan namens het samenwerkingsverband overeenkomsten afsluiten, waarna alle maten voor gelijke delen aansprakelijk zijn. Een onbevoegd handelende maat bindt alleen zichzelf.

In beide gevallen zijn de besluitvormingsrechten in handen van de vennoten of maten. En gezien dat vennoten en maten geheel aansprakelijk zijn, is het aannemelijk dat zij ook formeel betrokken zijn bij het bestuur van de onderneming. Tot slot kunnen vof's en maatschappen worden overgedragen via een activa-passiva transactie. Familiebedrijven onder vof's en maatschappen kunnen worden gevonden als een meerderheid van de vennoten of maten tot één familie behoren. In de eerste stap zijn vof's en maatschappen geselecteerd in het ABR. Vervolgens is het NHR gebruikt om de bijbehorende vennoten en maten te selecteren. In de laatste stap zijn de aan- of afwezigheid van familierelaties tussen vennoten en maten vastgesteld (zie vaststellen familierelaties tussen bestuurders, vennoten of maten).

Commanditaire vennootschap

Een commanditaire vennootschap (cv) is een bijzondere vorm van de vof. De vennoten kunnen in de cv een beherende vennoot of stille vennoot zijn. Een beherende vennoot is geheel aansprakelijk (inclusief hun privévermogen) voor verplichtingen die de cv is aangegaan. De beherende vennoot heeft de dagelijkse leiding in het bedrijf. Een stille vennoot is alleen financieel betrokken en slechts aansprakelijk tot het ingebrachte bedrag. Een stille vennoot mag in de winst van de vennootschap delen. De naam van de stille vennoot mag niet binnen de onderneming worden gebruikt. De stille vennoot mag ook

geen daad van beheer verrichten, ook niet bij volmacht. Het kapitaal van een cv is niet verdeeld in aandelen (Wetboek van Koophandel, pp. Art.19-20). De besluitvormingsrechten in de cv zijn dus in het bezit van de beherende vennoten. Omdat de beherende vennoten geheel aansprakelijk zijn, is het aannemelijk dat zij ook formeel betrokken zijn bij het bestuur van de onderneming. Cv's kunnen worden overgedragen via een activa-passiva transactie.

Familiebedrijven kunnen bij cv's gevonden worden als de meerderheid van beherende vennoten bij één familie hoort. Familiebedrijven onder cv's met minstens twee beherende vennoten zijn met dezelfde methoden geïdentificeerd als bij vof's en maatschappen. Naast cv's met minstens twee beherende vennoten, zijn er ook cv's met één beherende vennoot. In dat geval vindt de identificatie plaats zoals bij de rechtsvorm eenmanszaak.

Besloten vennootschap en naamloze vennootschap

De besloten vennootschap en naamloze vennootschap zijn rechtspersonen, wiens kapitaal verdeeld is in aandelen. Bij BV's zijn aandelen op naam en niet vrij verhandelbaar. De aansprakelijkheid van aandeelhouders is beperkt tot de omvang van hun participatie. Bij NV's zijn aandelen vrij verhandelbaar. De verhandelbaarheid van aandelen kan beperkt zijn en de aandelen kunnen op naam of aan toonder zijn. BV's en NV's kunnen worden overgedragen door overdracht van activa en passiva of een transactie van aandelen. Verschillende identificatie methoden zijn gecombineerd om familiebedrijven onder BV's en NV's te identificeren:

- Via fiscale loongegevens
- Via de satelliet zelfstandige ondernemers
- Via het NHR

Familiebedrijven onder BV's en NV's identificeren met fiscale loongegevens

De loonheffing bestaat onder andere uit een voorheffing op de inkomstenbelasting en verplichte sociale verzekeringen. De Belastingdienst is verantwoordelijk voor de heffing en inning van de loonheffingen. Loonbelasting en premie volksverzekeringen worden vaak samen loonheffing genoemd, omdat ze als één bedrag worden ingehouden en afgedragen door werkgevers of uitkeringsinstanties.

De premies sociale verzekeringen bestaan deels uit premies werknemersverzekeringen. Dit is een wettelijke sociale verzekering die werknemers verzekert tegen de financiële gevolgen van ziekte, arbeidsongeschiktheid en werkloosheid. Deelname is verplicht en de werkgever neemt de premie volledig voor zijn rekening. De werkgever betaalt deze premies niet voor personen die volgens de wet niet worden gezien als werknemer. Die personen kunnen daardoor ook geen aanspraak maken op voorzieningen van de ziekwet, de wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering en de werkloosheidswet.

Of een bestuurder in aanmerking komt voor sociale zekerheid hangt af of de dienstbetrekking wordt beschouwd als een arbeidsverhouding als een werknemer. Een bestuurder wordt niet als werknemer gezien als (Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, 2015):

- a. de bestuurder die, al dan niet tezamen met zijn echtgenoot, houder is van een zodanig aantal aandelen, al dan niet van een bepaalde soort of aanduiding, dat hij, al dan niet tezamen met zijn echtgenoot, ingevolge de statuten van de vennootschap over zijn ontslag kan besluiten; of

- b. de bestuurder die, tezamen met bloed- of aanverwanten tot en met de derde graad, al dan niet tezamen met zijn echtgenoot, houder is van aandelen, al dan niet van een bepaalde soort of aanduiding, die ten minste twee derde van de stemmen vertegenwoordigen, zodat hij, tezamen met zijn bloed- of aanverwanten tot en met de derde graad, al dan niet tezamen met zijn echtgenoot, over zijn ontslag kan besluiten;
- c. a. en b. zijn ook van toepassing op de bestuurder die een zodanige zeggenschap heeft binnen die vennootschap door tussenkomst van een of meer rechtspersonen, waarvan hij bestuurder is, al dan niet met elkaar in een groep verbonden, of door tussenkomst van vennootschappen waarvan hij aandelen houdt, dat hij hierdoor over zijn ontslag kan besluiten. Dit is ten aanzien van de relatie tot de echtgenoot en bloed- en aanverwanten ook van toepassing.
- d. bestuurders die samen alle aandelen van de vennootschap bezitten en als aandeelhouders een gelijk of nagenoeg gelijk deel van het kapitaal van de vennootschap vertegenwoordigen. Indien een bestuurder aandelen van de vennootschap bezit door tussenkomst van een of meer rechtspersonen waarvan hij bestuurder is of van vennootschappen waarvan hij aandelen houdt, is de eerste zin van overeenkomstige toepassing.

Jaarlijks ontvangt het CBS een bestand van de Belastingdienst met fiscale loongegevens van personen. Dit bestand bevat informatie over inkomenscategorieën waaronder: 'bestuurder met sociale verzekering' en 'bestuurder zonder sociale verzekering'. Respectievelijk worden de inkomenscodes 13 en 17 gebruikt om deze categorieën aan te duiden. De indicatie van bestuurders met inkomenscategorie 17 is bruikbaar voor het identificeren van familiebedrijven. In het geval van één bestuurder, betekent dit kortweg dat deze bestuurder (alleen of met zijn familie) in het bezit is van een meerderheid van de besluitvormingsrechten (gerelateerd aan de eerste drie voorwaarden rond de beschouwing van een arbeidsrelatie).

En tegelijkertijd betekent dit dat deze familie een familielid heeft die betrokken is bij het bestuur van de onderneming. Daarmee kwalificeren deze ondernemingen als familiebedrijf.

In het geval van twee of meer bestuurders met inkomenscode 17 (gerelateerd aan de vierde voorwaarde rond de beschouwing van een arbeidsrelatie) moet een familierelatie tussen bestuurders worden vastgesteld om het bedrijf te kunnen kwalificeren als familiebedrijf (zie vaststellen familierelaties tussen bestuurders, vennoten of maten).

Familiebedrijven onder BV's en NV's identificeren met de Satelliet Zelfstandige Ondernemers

De vennootschapsbelasting is een belasting over de winst. De Belastingdienst onderscheidt voor belasting over winst 'lichamen' en natuurlijke personen. Lichamen (zoals bedrijven en organisaties) moeten aangifte vennootschapsbelasting doen. Deze belastingaangiften bevatten ook informatie over aandeelhouders met een aanmerkelijk belang.

In plaats van de ruwe data wordt de SZO van het CBS gebruikt. De SZO is onder andere gebaseerd op het ABR en aangevuld met registergegevens die door de Belastingdienst aan het CBS zijn verstrekt. Ten opzichte van het vorige onderzoek wordt gebruik gemaakt van recentere belastingaangifte-gegevens die betrekking hebben op het jaar van identificatie en niet meer deels het voorlopende jaar

In de belastingaangiften wordt gezocht of er één persoon of een familiegroep van personen is die:

- een meerderheid van aandelen heeft in alle juridische eenheden van de ondernemingsgroep die zelfstandig belastingplichtig zijn, of
- een meerderheid van aandelen heeft in de juridische eenheid die belastingaangifte doet voor de bovenste juridische eenheid van de ondernemingsgroep.

De gevonden belastingaangiften worden vervolgens gekoppeld aan het ABR.

Ondernemingsgroepen met 1 werkzaam persoon worden als aparte groep onderscheiden (zoals eerder aangegeven).

Daarna wordt vastgesteld of er een familielid van de gevonden aandeelhouder(s) betrokken is bij het bestuur van de ondernemingsgroep. Twee registers zijn gebruikt om betrokkenheid bij het bestuur vast te stellen:

- Het bestand fiscale loongegevens van de Belastingdienst
- Het NHR van de KVK

Het bestand fiscale loongegevens bevat informatie over bestuurders (zie eerder). De geselecteerde ondernemingsgroepen met hun aandeelhouders zijn gekoppeld met het bestand fiscale loongegevens om te zien of er een familielid als bestuurder met inkomenscode 13 of 17 is.

Het NHR van de KVK biedt een andere manier om bestuurlijke betrokkenheid van een familielid vast te stellen. De geselecteerde ondernemingsgroepen met hun aandeelhouders zijn gekoppeld met het NHR om te zien of een familielid volgens het NHR bestuurslid is.

Familiebedrijven onder BV's en NV's identificeren met het Nieuw Handelsregister

Om familiebedrijven te identificeren, kan ook het NHR van de KVK als startpunt worden gebruikt in plaats van de fiscale loongegevens of de SZO.

Om familiebedrijven te identificeren zijn één of meerdere personen geselecteerd die zowel bestuurder als enig aandeelhouder zijn in minstens één juridische eenheid van de ondernemingsgroep. Ondernemingsgroepen met 1 werkzaam persoon zijn als aparte groep onderscheiden (zie eerder). Aanvullend zijn alleen ondernemingsgroepen met de rechtsvormen BV en NV geselecteerd.

Het resultaat bestaat enerzijds uit ondernemingsgroepen waar precies één persoon bestuurder en enig aandeelhouder is in minstens één juridische eenheid. En het resulteert in ondernemingsgroepen waar minstens twee personen die bestuurder en enig aandeelhouder zijn in minstens één juridische eenheid. In dat geval moet een familierelatie tussen bestuurders worden vastgesteld om het bedrijf te kunnen kwalificeren als familiebedrijf (zie vaststellen familierelaties tussen bestuurders, vennoten of maten).

Vaststellen van familierelaties tussen bestuurders, vennoten of maten

Er zijn twee methoden gebruikt om een familierelatie tussen bestuurders, vennoten of maten vast te stellen. De methoden zijn via het:

- NHR van de KVK
- kind-ouderbestand en verbintenissenbestand van het CBS

Vergeleken met de methode van 2016 wordt de familierelatie niet meer afgeleid van het huishoudensregister van het CBS. Hiermee sluit het CBS meer aan bij hoe personen in het personen- en familierecht tot elkaar staan.

Met gebruik van het NHR

Het NHR bevat informatie over bestuurders, vennoten of maten, inclusief de familienaam en de familienaam van de echtgenoot. Er wordt aangenomen dat een familierelatie tussen

bijvoorbeeld twee bestuurders (BM1 en BM2) bestaat als minstens één van de volgende voorwaarde waar is:

- Familienaam BM1 = Familienaam BM2
- Familienaam BM1 = Familienaam echtgenoot BM2
- Familienaam echtgenoot BM1 = Familienaam BM2
- Familienaam echtgenoot BM1 = Familienaam echtgenoot BM2

Een familiebedrijf wordt verondersteld als meer dan 50% van de relaties tussen bestuurders met inkomenscode 17 een familierelatie is. Stel dat een ondernemingengroep drie bestuurders heeft met inkomenscode 17 (BM1, BM2, BM3). Dan zijn er drie relaties tussen bestuurders (BM1, BM2), (BM1, BM3) en (BM2, BM3). Om als familiebedrijf te kwalificeren, moeten minstens twee van de drie relaties familierelaties zijn. Eenzelfde gaat op bij vennoten of maten.

Met gebruik van het kind-ouderbestand en het verbintenissenbestand

De belangrijkste bronnen die gebruikt zijn om familierelaties tussen bestuurders, vennoten en maten af te leiden zijn het kind-ouderbestand en het verbintenissenbestand. Het kind-ouderbestand van het CBS bevat bijna alle (juridische) kind-ouder relaties sinds 1945. Data van kinderen die sinds 1966 zijn geboren, zijn hierin het meest betrouwbaar. Het register is gebaseerd op het BRP.

Het verbintenissenbestand is ook gebaseerd op het BRP. Het bevat huwelijken en geregistreerd partnerschappen sinds 1 januari 1995 van personen die geregistreerd zijn in het BRP en die via huwelijk of geregistreerd partnerschap zijn of waren verbonden.

Populatiekader

Ten opzichte van de methode van 2016 is ook het populatiekader gewijzigd. Waar het eerdere onderzoek uitging van de bedrijvenpopulatie op één peildatum, is voor dit onderzoek een volumekader gemaakt. In een volumekader zijn alle bedrijven die in een jaar hebben bestaan terug te vinden. Dit verbetert bijvoorbeeld het koppelresultaat wanneer de populatie bedrijven wordt gekoppeld aan andere statistieken. Zo ontstaat er een completer beeld.

Beschouwing

Zoals aangegeven is de methode om familiebedrijven te identificeren verder verfijnd ten opzichte van de methode van 2016. Zo worden ondernemingengroepen met 1 werkzaam persoon nu apart onderscheiden. Ook is de identificatie onder BV's en NV's uitgebreid met vennootschappen waar de familiale bestuurlijke betrokkenheid zich beperkt tot de RvC. Verder is op basis van de identificatiemethode voor zover mogelijk een onderscheid naar zeggenschap gemaakt. En het aantal generaties betrokken bij het bestuur is in beeld gebracht. Het kunnen onderscheiden van eerste generatie en meerdere generatiefamiliebedrijven (familiebedrijven die al een keer zijn overgedragen) bleek op basis van registerinformatie nog niet voldoende mogelijk.

Het is niet uitgesloten dat onderzoeks- of rekenmethodes nog verder worden verfijnd of verbeterd. Bijvoorbeeld op basis van nieuwe inzichten, nader onderzoek, nieuw beschikbare registers en informatie met aanknopingspunten voor het identificeren van familiebedrijven. Daardoor kunnen de cijfers in de toekomst worden gereviseerd.

Deze bijlage geeft een korte omschrijving van de databronnen en methoden die in deze publicatie zijn gebruikt om de kenmerken en het economisch belang van bedrijven te duiden.

Bijlage 2 Databronnen en methoden

Bedrijfsdemografisch kader

Het Bedrijfsdemografisch Kader (BDK) is een bewerkte versie van het Algemeen Bedrijven Register (ABR). Naast dat in het BDK is gecorrigeerd voor methodebreuken en alle bedrijven die in een jaar hebben bestaan erin zijn terug te vinden, bevat het BDK enkele aanvullende kenmerken over bedrijven zoals de oprichtingsdatum en of zij een snelle groeier zijn.

Productiestatistiek

Het CBS verzamelt gegevens over bedrijfsopbrengsten en bedrijfskosten van Nederlandse bedrijven voor de Europese structurele bedrijfsstatistieken. Deze statistieken beschrijven het niet-financiële bedrijfsleven. Daarom heeft het CBS gegevens over: delfstoffenwinning, industrie, energievoorziening, waterbedrijven en afvalbeheer, bouwnijverheid, handel, vervoer en opslag, horeca, zakelijke dienstverlening en reparatie van consumentenartikelen. Van bedrijven met minder dan 10 werkzame personen wordt de informatie verkregen uit registraties van de Belastingdienst of door middel van enquêtering op steekproefbasis. Dit is afhankelijk van de bruikbaarheid van de fiscale informatie voor statistische doeleinden en varieert per bedrijfstak. Bedrijven met 10 tot 50 werkzame personen worden steekproefsgewijs benaderd met een vragenlijst. Bedrijven met 50 of meer werkzame personen ontvangen allemaal een enquêteformulier. Zo beschikt het CBS over gegevens van ongeveer 80 000 bedrijven waarbij bedrijven met 50 of meer werkzame personen grotendeels integraal zijn waargenomen. De op basis van een steekproef ontvangen enquêtegegevens zijn opgehoogd naar het totale aantal bedrijven in een bedrijfstak.

Met de gegevens over bedrijfsopbrengsten en bedrijfskosten is de toegevoegde waarde berekend.

Om de omzet en toegevoegde waarde te regionaliseren zijn voor bedrijven met meerdere vestigingen de landelijke cijfers over de vestigingen verdeeld naar rato van het aantal werkzame personen per vestiging.

Doordat steekproefgegevens zijn gebruikt, hebben de uitkomsten een bepaalde onzekerheidsmarge. Hoe groot de marge is van de gepubliceerde uitkomsten verschilt per cijfer. Hoe kleiner de (sub)populatie is en hoe groter de spreiding van de betreffende variabele, hoe groter de marge zal zijn. Een deel van de onzekerheid is mede ondervangen doordat is afgerond op 5 miljoen euro. Uitkomsten met een te grote marge zijn niet gepubliceerd en vervangen door een punt. Om onthulling van informatie over bedrijven te voorkomen, zijn cijfers ook vervangen door een punt.

Banen en werknemers

De gegevens over werknemers en hun banen komen uit de polisadministratie, de basisregistratie personen (BRP) en een bestand van het CBS met gegevens van personen die een relatie met Nederland hebben, maar die niet zijn ingeschreven in de BRP.

De polisadministratie is gebaseerd op de loonaangiften bij de Belastingdienst. Het omvat alle banen van werknemers bij bedrijven en instellingen in Nederland. Banen van Nederlanders die in het buitenland werken vallen hier niet onder. Daarentegen tellen banen van personen die niet in Nederland wonen en hier wel werken, wél mee. Verder geldt dat alle banen van werknemers meetellen, ongeacht de arbeidsduur van de baan of de leeftijd van de werknemer.

De BRP is een elektronisch bevolkingsregister gebruikt door de gemeenten. Het bevat achtergrondgegevens van alle personen die in de gemeentelijke bevolkingsregisters voorkomen.

Een persoon kan op hetzelfde moment meerdere banen hebben. Elke werknemersbaan telt één keer mee voor de duur dat deze in een maand bestaat. Bij de persoonskenmerken telt elke persoon één keer mee. De banen zijn geregionaliseerd naar de standplaats van de baan in december. Om onthulling van informatie over personen te voorkomen, zijn cijfers afgerond op duizendtallen.

Begrippen

Achtergrond

Kenmerk dat weergeeft met welk land een persoon verbonden is op basis van het geboorteland van de ouders of van zichzelf. De volgende categorieën worden onderscheiden:

- Personen met een Nederlandse achtergrond;
- Personen met een westerse migratieachtergrond. Personen met als herkomstgroepering één van de landen in Europa (exclusief Turkije), Noord-Amerika en Oceanië, of Indonesië of Japan.
- Personen met een niet-westerse migratieachtergrond. Personen met als herkomstgroepering één van de landen in Afrika, Latijns-Amerika en Azië (exclusief Indonesië en Japan) of Turkije.

Arbeidsduur

De tussen werkgever en werknemer overeengekomen afspraak over de prestatie en beloning uitgedrukt in uren per periode.

Baan

Een expliciete of impliciete arbeidsovereenkomst tussen een persoon en een economische eenheid waarin is vastgelegd dat arbeid zal worden verricht waartegen een (financiële) beloning staat.

Banen van werknemers in december

Het gemiddeld aantal banen van werknemers in dienst van bedrijven en instellingen in december van het genoemde jaar.

Bedrijfseenheid

De feitelijke transactor in het productieproces gekenmerkt door zelfstandigheid ten aanzien van de beslissingen over dat proces en door het aanbieden van zijn producten aan derden.

Bedrijven in familie-eigendom

Familiebedrijven en bedrijven van ondernemingsgroepen met 1 werkzaam persoon.

Bedrijven niet in familie-eigendom

Niet-familiebedrijven en instellingen die geen bedrijf zijn.

Business economy

Zie niet-financiële bedrijfsleven.

Contractsoort: bepaalde tijd

Een arbeidsovereenkomst waarvan de duur door overeenkomst tussen werkgever en werknemer, door de wet of door het gebruik is aangegeven. Na het verstrijken van de overeengekomen periode eindigt de overeenkomst van rechtswege, dat wil zeggen zonder opzegging of andere handeling.

Contractsoort: onbepaalde tijd

Een arbeidsovereenkomst waarvan de einddatum niet is vastgelegd, tenzij door de pensioendatum. Voor beëindiging daarvan moet men een ontslagvergunning aanvragen via het UWV, tenzij de overeenkomst wordt beëindigd op grond van:

- overlijden werknemer;
- gewichtige reden (ontbinding door kantonrechter);
- dringende reden (op staande voet);
- met wederzijds goedvinden.

Contractsoort: Niet van toepassing

Bij een directeur-groootaandeelhouder (DGA) geldt dat het contractsoort niet van toepassing is.

Dienstverband: deeltijd

Baan van een werknemer waarbij op een bepaald peilmoment/-periode het aantal overeengekomen uren lager ligt dan het aantal dat behoort bij een volledige dag- en weektaak.

Dienstverband: voltijd

Baan van een werknemer waarbij het aantal overeengekomen uren per betaalperiode ten minste gelijk is aan het aantal dat behoort bij de gebruikelijke volledige aanstelling binnen het bedrijf of de bedrijfstak.

Enig eigenaar

Bedrijf waarbij één eigenaar de volledige zeggenschap heeft.

Familiebedrijf

Een bedrijf waarbij één familie, direct of indirect, een meerderheid van zeggenschap heeft (bij beursgenoteerde bedrijven 25 procent). Minimaal één familielid moet formeel betrokken zijn bij het bestuur en het bedrijf moet ook juridisch overdraagbaar zijn.

In dit rapport zijn het bedrijven die aan deze omschrijving voldoen én waar de ondernemingsgroep meer dan 1 werkzaam persoon heeft.

Familiegeleide onderneming

Familiebedrijf met meerdere eigenaren, waar de familie 100 procent van de zeggenschap heeft.

Familiegecontroleerde onderneming

Familiebedrijf met meerdere eigenaren, waarbij de familie een meerderheid maar minder dan 100 procent van de zeggenschap heeft (bij beursgenoteerde bedrijven 25 procent).

Geen bedrijf

Instellingen die niet voor de markt produceren en/of de individuele belangen van leden of een kleine doelgroep behartigen. Zoals: sociale werkplaatsen; openbaar bestuur en overheidsdiensten; basis-, voortgezet- en hoger onderwijs; sportkoepels en -adviesorganen; supportersverenigingen; ideële, belangen-, hobbyverenigingen; instellingen zonder winstoogmerk t.b.v. huishoudens, kerkgenootschappen, vereniging van eigenaars.

Geregistreerd partnerschap

Een op het huwelijk lijkende relatie tussen twee personen, vastgelegd in een akte van de Burgerlijke Stand. Per 1 januari 1998 is in Nederland het geregistreerd partnerschap ingevoerd.

Grootbedrijf

Bedrijven met 250 en meer werkzame personen.

Kleinbedrijf

Bedrijven met 10 tot 50 werkzame personen.

Lokale bedrijfseenheid

Zie vestiging.

Microbedrijf

Bedrijven met 2 tot 10 werkzame personen.

Middenbedrijf

Bedrijven met 50 tot 250 werkzame personen.

MKB

Midden- en kleinbedrijf, bedrijven met minder dan 250 werkzame personen.

Niet-financiële bedrijfsleven

Het niet-financiële bedrijfsleven, een samenstelling van de volgende bedrijfstakken:

- B Delfstoffenwinning
- C Industrie
- D Productie en distributie van en handel in elektriciteit, aardgas, stoom en gekoelde lucht
- E Winning en distributie van water; afval- en afvalwaterbeheer en sanering,
- F Bouwnijverheid
- G Groot- en detailhandel; reparatie van auto's
- H Vervoer en opslag
- I Logies-, maaltijd- en drankverstrekking
- J Informatie en communicatie
- L Verhuur van en handel in onroerend goed
- M Advisering, onderzoek en overige specialistische zakelijke dienstverlening
- N Verhuur van roerende goederen en overige zakelijke dienstverlening
- 95 Reparatie van consumentenartikelen

Omzet

De omzet is de opbrengst uit verkoop van goederen en diensten aan derden. De omzet omvat zowel de opbrengst uit hoofdactiviteit als uit nevenactiviteiten. Derden zijn consumenten en bedrijven buiten het (Nederlandse deel van het) eigen concernverband. De omzet is exclusief btw en toeristenbelasting (voor zover van toepassing).

Ondernemingsgroep

De meest omvattende verzameling van in Nederland gevestigde juridische eenheden waarover zeggenschap kan worden uitgeoefend en die homogeen is naar institutionele sector; de eenheid die feitelijk optreedt als financiële transactor.

Snelle groeier

Een bedrijf met een gemiddelde jaarlijkse groei van 10% per jaar of meer, over een periode van 3 achtereenvolgende jaren, gemeten in het aantal werknemers. Dit betekent dat er over een periode van 3 jaar een totale groei van tenminste 33,1% moet worden behaald. Daarnaast moeten de bedrijven aan het begin van de groeiperiode minimaal 10 werknemers hebben en worden bedrijven die zijn opgericht in het startjaar van de groeiperiode niet meegeteld. Een snelgroeiend bedrijf in referentiejaar t heeft dus in de periode $t-3$ tot t een groei van tenminste 33,1% behaald, heeft in het jaar $t-3$ minimaal 10 werknemers en is opgericht vóór het jaar $t-3$.

Standaard bedrijfsindeling (2008)

Nederlandse hiërarchische indeling van economische activiteiten die vanaf 2008 door het CBS wordt gebruikt om bedrijfseenheden in te delen naar hun hoofdactiviteit. De economische activiteit is de verzameling van werkzaamheden, gericht op de productie van goederen en diensten. Het gaat hierbij niet alleen om activiteiten van het bedrijfsleven, maar ook om activiteiten van niet op winst gerichte instellingen en de overheid.

Toegevoegde waarde

Het bruto-inkomen uit bedrijfsactiviteiten na correctie voor exploitatiesubsidies en indirecte belastingen.

Vestiging

Elke afzonderlijk gelegen ruimte, terrein of complex van ruimten of terreinen, benut door een onderneming voor de uitoefening van de activiteiten. Iedere onderneming bestaat uit tenminste één vestiging.

Wekelijkse arbeidsduur

Het aantal uren dat een persoon in een normale of gemiddelde werkweek werkt.

Werknemer

Een persoon die in een arbeidsovereenkomst afspraken met een economische eenheid maakt om arbeid te verrichten waartegenover een financiële beloning staat.

Werknemersbaan

Een overeenkomst waarbij een persoon tegen een financiële vergoeding arbeid verricht voor een bedrijf of instelling als werknemer.

Werkzame personen

Alle in het bedrijf werkzame personen (werknemers en de ondernemer zelf bijvoorbeeld).

Afkortingen

ABR	Algemeen bedrijvenregister
BDK	Bedrijfsdemografisch Kader
BE	Bedrijfseenheid
BRP	Basisregistratie Personen
BV	Besloten vennootschap
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CV	Commanditaire vennootschap
DGA	Directeur-grotaandeelhouder
EC	Europese Commissie
EU	Europese Unie
EZK	Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
KVK	Kamer van Koophandel
LBE	Lokale bedrijfseenheid
MKB	Midden- en kleinbedrijf
NHR	Nieuw Handelsregister
NV	Naamloze vennootschap
OG	Ondernemingengroep
RvC	Raad van Commissarissen
SBI	Standaard bedrijfsindeling
SZO	Satelliet Zelfstandige Ondernemers
UWV	Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen
VOF	Vennootschap onder firma

Dankwoord

De auteurs bedanken de klankbordgroep met daarin Theo Roelandt (Ministerie van Economische Zaken en Klimaat), Albert Jan Thomassen (FBNed) en Erik Veldhuizen (Landelijk Expertisecentrum Familiebedrijven) voor hun medewerking aan het onderzoek.

Vanuit het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat is het onderzoek begeleid door Paul Schmitz.

Medewerkers

Auteurs

Léon Custers
Marien Vrolijk

Met medewerking van

Jos Erkens
Bas Haverkort
Bob Kruithof
Arjan van Loon

Eindredactie

Marien Vrolijk

Verklaring van tekens

Niets (blanco)	Een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
.	Het cijfer is onbekend, onvoldoende betrouwbaar of geheim
*	Voorlopig cijfer
**	Nader voorlopige cijfer
2017–2018	2017 tot en met 2018
2017/2018	Het gemiddelde over de jaren 2017 tot en met 2018
2017/'18	Oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2017 en eindigend in 2018
2013/'14–2017/'18	Oogstjaar, boekjaar, enz., 2015/'16 tot en met 2017/'18

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Henri Faasdreef 312, 2492 JP Den Haag
www.cbs.nl

Prepress

CCN Creatie en visualisatie

Ontwerp

Edenspiekermann

Inlichtingen

Vragen over deze publicatie kunnen gestuurd worden aan CBS onder vermelding van het referentienummer PR000171. Ons e-mailadres is asd@cbs.nl.

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire, 2020.
Verveelvoudigen is toegestaan, mits het CBS als bron wordt vermeld.